

№ 5 (20518) 2014-рэ илъэс МЭФЭКУ ЩЫЛЭ МАЗЭМ и 16

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

КъулыкъушІапІэ яІэн фае

Тыгъуасэ АР-м и Лышъхьэу Тхьакіущынэ Асльан УФ-м СледствиемкІэ и Комитет следствиемкіэ и Гъэюрышіапіэу АР-м щыіэм ипащэу Александр Глущенкэр ригъэблэгъагъ. Зэlyкlэгъум хэлэжьагъ АР-м и Премьер-министрэу Къумпіыл Мурат.

ГъэІорышІапІэм иотделхэу республикэм ирайонхэмрэ къалэхэмрэ ащыІэхэм Іоф зы-

ашІыщтхэр ары анахьэу зытегущыІагъэхэр.

Къулыкъу пэпчъ хэущашІэрэ унэхэм язытет, кІэу шъхьафыкІыгьэу унакІэ ратынэу

районхэмрэ къалэхэмрэ амал яІэп, — къыІуагъ ТхьакІущынэ Аслъан. — Арышъ, къулыкъоу е ведомствэу ежь ыкіуачіэкіэ зыгъэуцухэрэм тафэраз. Лъэхъаным диштэу гъэпсыгъэ унэхэм ащылажьэхэу, ІофшІэкІэ амал тэрэзхэр яІэ зыхъукІэ япшъэрылъхэр нахьыбэу шІуагъэ къытэу зэшІуахыщтых.

Александр Глущенкэм къызэриІуагъэмкІэ, Красногвардейскэ районым щыІэ отделыр зычІэсын щыІэп, ары анахь шъхьа-

Ізу мы уахътэм зыуж итхэр. УнакІэр зыщашІыщт чІыгури, тхылъэу ищык агъэхэри хьазырых. Гупчэм къадыригъэштагъ, тхылъхэм ахаплъэхэу, ахъщэу пэјухьащтыр къатјупщымэ, ишІын рагъэжьэщт. ПэшІорыгъэшъэу къызэралъытагъэмкІэ, сомэ миллион 30-м ехъу пэІухьащт. Ащ нэужым Мыекъопэ районым щыІэ отделым Іоф зыщишІэщтым игъэпсын ыуж ихьащтых.

Нэужым бзэджэшІагьэхэмкІэ Іофэу непэ зэхафыхэрэм кІэкІ у атегущы Іагь эх.

ХЪУТ Нэфсэт.

Олимпиадэм изэфэшіыжьын хэлэжьэщтых

Адыгэ Республикэм и Лышъхьэу Тхьакіущынэ Асльан кіымэфэ Олимпиадэу къалэу Шъачэ щыкющтым изэфэшыжьын хэлэжьэщтхэр ригъэблэгъагъэх. Искусствэхэмкіэ кіэлэціыкіу еджапіэу N 1-м икіэлэеджакіохэу Урысые хорым хэхьагьэхэмрэ ахэр зыгьэхьазырыгьэхэ гъэсэныгъэм мы иучреждение ипащэу Николай Мироненкэмрэ кіэлэегъаджэу Елена Поповамрэ тыгъуасэ аlукlагъ.

АР-м и ЛІышъхьэ пэублэ псалъэ къышіызэ мэхьанэшхо зиІэ спорт Іофтхьабзэм хэлэжьэщт кіэлэеджакіохэм къафэгушІуагь, мыщ фэдэ лъэгапІэм нэсынхэмкІэ гьогоу къакІугьэм осэшІу фишІыгь.

 Олимпиадэм изэфэшІыжьын шъухэлэжьэнэу шъукъызэрэхахыгъэр къышъутефэу сэлъытэ, — къыІуагъ ТхьакІущынэ Аслъан кІэлэеджакІохэм закъыфигъазэзэ. — Сэнаущыгъэ зыхэлъ шъощ фэдэ ныбжьыкІэхэу республикэм, тикъэралыгъо ыцІэ дахэкІэ рязыгъа-Іохэрэм тарэгушхо, тинеущырэ мафэ лъызгъэкІотэщтыр шъоры, шъуилэгъухэмкІэ шъущысэтехыпІ. Урысые хорым шъухэхьаным фэшІ Іофышхо шъушІагъэ, шъолъыр зэнэкъокъухэм шъуащатекІуагъ, Адыгеир къэжъугъэлъэгъон амал шъуиІэ хъугъэ. Ащ мэхьанэшхо зэриІэм щэч хэлъэп. УФ-м и Президентэу Владимир Путиным шъузэрэјукјагъэр егъашји шъугу илъынэу къысщэхъу. Джащ фэдэу УФ-м инароднэ артистэу, Мариинскэ театрэм ихудожественнэ пащэу, Урысыем ихор обществэ итхьаматэу Валерий Гергиевым къушъуфиІотагъэр, ащ шъузэригъэхьазырыгъэр шъущыгъупшэщтхэп.

Адыгеим щыщ нэбгыри 10 Урысые хорым хэхьагъ, ахэр зэкіэ искусствэхэмкіэ кіэпэцІыкІу еджапІэу N 1-м щеджэх. Тикъэралыгъо ишъолъыр зэфэшъхьафхэм къарыкІыгъэхэу, ыпшъэкІэ зигугъу къэтшІыгъэ хорым хэхьэгъэ нэбгырэ миным иапэрэ концерт 2014-рэ илъэсым щылэ мазэм и 8-м Мариинскэ театрэм шыкlуагъ. Мыхэр ары Олимпиадэм икіэух орэд къэзыющтхэр.

Николай Мироненкэмрэ Елена Поповамрэ нэужым къэгущыІагъэх, кІэлэеджакІохэр зэрагъэхьазырыгъэ шІыкІэм, Олимпиадэм мэхьанэу ратырэм къатегущыІагьэх. АР-м и ЛІышъхьэу, республикэм культурэмкІэ и Министерствэу, нэмыкІхэу сыд фэдэрэ лъэныкъокІи ІэпыІэгъу къафэхъугъэхэм рэзэныгъэ гущыІэхэр апагъохыгъэх.

Республикэм и ЛІышъхьэ илъэlукІэ хорым хэхьэгъэ тикІэлэеджакІохэм орэд заулэ къаlуагъ, сэнаущыгъэ зэрахэлъыр джыри зэ къагъэшъыпкъэжьыгъ.

Спорт Іофтхьабзэм хэлэжьэщтхэм гущыІэ дэхабэ къафаlуагь AP-м ивице-премьерэу Наталья Широковам, республикэм культурэмкІэ иминистрэу Къулэ Мыхьамэд, мы министерствэм иотдел ипащэу, Урысые хор обществэм ипрезидиум хэтэу Шэуджэн Бэлэ.

— Олимпиадэм истадион шъхьаІэ «Фыщт» зэрэфаусыгъэм Адыгеим щыпсэухэрэмкІэ, тилъэпкъыкІэ мэхьанэшхо иlэу сэлъытэ, — къыlуагъ ТхьакІущынэ Аслъан.

КІымэфэ Олимпиадэм изэфэшІыжьын хэлэжьэщт тикІэлэеджакІохэм ыкІи ахэр зыгъэсэрэ кІэлэегъаджэхэм шІухьафтынхэр республикэм и ЛІышъхьэ афишІыгьэх, гьэхъагьэхэр ашІынхэу икІэухым афэлъэІуагъ.

ТХЬАРКЪОХЪО Адам.

<u>ПЕНСИЕХЭМКІЭ</u> <u>ФОНДЫМ КЪЕТЫ</u>

Лэжьапкіэр «конвертым дэлъымэ»...

ЦІыфым лэжьапкІэу къыратырэм хэбзэlахьхэр хаубытыкІынхэшъ, законым къызэрэдилъытэрэм тетэу, зищык агъэм ахэр фагъэк онхэу щыт. Ар зипшъэрылъыр ІофшІапІэу къезытыгъэр ары. Аш фэш организациехэм лэжьапкІэхэмрэ социальнэ взносхэмрэ ятын мылъку мымакізу пэіуагьэхьан фаеу мэхъу. Ары лэжьапкІэр гъэбылъыгъэу, «конвертым дэлъэу» атыным ушъхьагъу шъхьа эу фаш Іырэри, ау а шыкіэм лэжьапкіэр зэратырэм зэрарыбэ къыфехьы.

ЛэжьапкІэм ызыныкъо е нахьыбэр гьэбыльыгьэу къыуатыщтыгъэу Іофшіапіэм укъы-ІукІыжьын фаеу зыхъукІэ, мыгьэбыльыгьэ Іахьэу ащ хэтыгъэр ары ныІэп къызыпкъырыкІыщтхэр къыптефэжьырэр къызалъытэжьыкіэ. Ащ фэд уигьэпсэфыгьо мазэ къэсыгъэмэ, сабый къызэрэпфэхъугъэм пае отпуск укlуагьэмэ, узэрэсымэджагьэр къэзыушыхьатырэ тхылъыр къэпхьыгъэмэ къыуатын фэе ахъщэр къызэралъытэщтыр. УилэжьапкІэ гъэбылъыгъэу къыуатымэ, банкым уищыкlагьэм фэдиз ахъщэ чыфэ къыlыпхын плъэкІыщтэп, уныбжь нэсыгъэу пенсием укјуагъэми, сэкъатныгъэ уиlэ хъугъэу пенсие пфагъэнэфэн фаеми пенсие анахь макІэр ары ныІэп ар зыфэдизыщтыр. Ащ фэшІ, гьэбылъыгьэу лэжьапкІэр къэзытыхэрэм Іоф адэшъушІэнэу къыхэшъумыхымэ нахьышlу, зэрарэу къышъуфихьыщтыр зыщышъумыгьэгьупш.

Іофшіапіэ къэзытыхэу, ащ тетэу хэбзэгьэуцугьэр зыукъохэрэри мымакІэу пщынэщтых. ХэбзэІахьэу амытыгъэм ипроцент 20-м къыщыублагьэу 40-м нэсэу тазыр атынэу законым къыщыдэлъытагъ. Организациеу е унэе предпринимателэу хэбзэlахьхэр бэ дэдэу зымытыгъэхэм (илъэсищым къыкІоцІ организациехэмкІэ сомэ миллиони 2, предпринимателым сомэ мин 600 амытыгьэу чІыфэ ательымэ) уголовнэ Іоф къафызэІуахыщт. Ахэм тазырэу сомэ мини 100-м къыщыублагъэу мин 500-м нэсэу зэратыщтым нэмыкіэу, илъэси 6 хьапс хьыкумым атырилъхьан фит.

V==V==V==V==V==

Концертыр тыгу рихьыгъ

джэу Джэджэхьаблэ дэ- гъэшІэгьонэу еплъыгъэх. тым илъэсыкіэм фэгъэ- Лъэпціэрышэмэ якіалэ дэ- шіэхэми пчыхьэзэхахьэу хьыгъэу пчыхьэзэхахьэ гъоу къызэрышъорэм нэмы мафэхэм щыкІуагъ. мыкІэу орэд къэІон амал-Ащ гъунэгъу къуаджэхэм хэри зэрэlэкlэлъыр пчыкъарыкІыгъэ къэшъокІо хьэзэхахьэм къекІолІакупхэр къырагъэблэгъа- гъэхэм агъэунэфыгъ. Тэ гъэх. Культурэм и Унэу тичылэкІэ Джарымэкъо Къунчыкъохьаблэ дэтым ипащуу Шъоджэ Адам зэ- хэлэжьагь. Пшъэшъэжъые хищэгъэ къэшъокІо купэу «Чылэм ижъуагъохэр» зыфиІорэм сэнаущыгъэу хэлъыр пчыхьэзэхахьэм уемызэщынэу щыт. Кулькъыщигъэлъэгъуагъ. Купыр турэм и Унэу Пэнэжьынэбгырэ 12 мэхъу. Ижъырэ къашъохэм къащегъэжьагъэу ныбжьыкІэхэм тэнай» зыфиюрэм пчыякІасэ хъугъэ Чэчэн къа- хьэзэхахьэр къыгъэдэхагъ. шъом нэсэу ахэм якъэгъэ- Ахэм орэдыжъэу къаlуалъэгъон хэтыгъ.

сценкэу «Самолет» зыфи- къонэу къысшІошІы.

Культурэм и Унэу къуа- Іорэм къекІолІагъэхэр ашІо-Дианэ къэгъэлъэгъоным цыкіум икъэшъуакіи иорэд къэјуакіи зэкіужьэу, уеплъы зэпытыгъэк и къуае дэтым иІофышІэхэм зэхащэгьэ купэу «Сэгъэхэр зыгу римыхьыгъэ Джащ фэдэу ныбжыкіэ къекіоліагъэхэм къахэкупым къыгъэхьазырыгъэ кІыгъэп сІоми сыхэмыу-

Культурэм и Унэу Джэджэхьаблэ дэтым иІофызэхащагъэр нахь гъэшІэгьоны зэрэхъущтым дэлэжьагъэх. Мыщ ипащэу Тыгъужъ Руслъан аш иlахьышІу хишІыхьагь. Илъэсыкіэм фэгъэхьыгъэу цІыфхэм агу къыдащэягъ, агъэчэфыгъэх. Іофтхьабзэр зыщызэхащэгьэ Унэр мэфэкіым ипэгъокізу дахэу агъэхьазырыгъагъ. Музыкалънэ Іэмэ-псымэ дэгъухэр зэряІэхэр пчыхьэзэхахьэм нафэ къытфэхъугъ. СыхьатитІу фэдизрэ якъэгъэлъэгъон тызеплъым зэ нэмы эми орэдыр къэуцоу е къытехьэгьэ цІыфхэр гузэжъогъу чІыпІэ ифэхэу къыхэкІыгъэп.

ЦІыфэу Іофтхьабзэм къекІолІагьэхэм концертыр агу зэрэрихьыгъэр зэхапшІэу яІэгутеон зы такъикъи агъэуцугьэп. Мыщ фэдэ пчыхьэзэхахьэхэр нахьыбэрэ къуаджэм щызэхащэмэ, ахэм зэрягопэщтыр къаlуагъ.

Нэужым Джэджэхьэблэ къоджэ псэупІэм ипащэу Хьашхъуаныкъо Мыхьамэт къызэгущыІэм икъоджэгъухэм къихьэрэ илъэсыкІэмкІэ къафэгушІуагь, тапэкІи гьэхъагьэхэр ашІыхэзэ псауныгъэ пытэ яІэу, яунагъохэм зэгурыІоныгъэ арылъэу псэунхэу къафэлъэІуагъ. Пчыхьэзэхахьэр къафэзыгъэдэхагъэу, къэгъэлъэгъон гъэшІэгъонхэмкІэ къоджэдэсхэр зыгъэгушІуагъэхэм зэрафэразэр къыхигъэщыгь. Ахэр хьакІэщым ригъэблэгъагъэх.

ХЪУТ Якъуб. Іофшіэнымкіэ ветеран. Джэджэхьабл.

ТІопсэ чемпионхэр

ТІопсэ районым испортсменхэм ашІыгьэ гьэхъагъэхэм зэфэхьысыжьхэр афашІыгъэх. Нафэ къызэрэхъугъэмкІэ, Дунэе ыкІи Урысые турнир зэфэшъхьафхэм медаль 500-м ехъу ныбжьыкІэхэм къыщадахыгъ. Анахьэу бэнакІохэр къахэщыгъэх.

— ТиныбжьыкІэхэм щысэ дэгъу къагъэлъагъо, тапэкІи бэ тызэращыгугъырэр, elo Tloпсэ районымкІэ дзюдом и Федерацие итхьаматэу Ныбэ Джамболэт. — Джырэ уахътэми тикІэлэ ІэпэІасэхэм ащыщхэр Урысыем и Къыблэ шъолъыррэ Краснодар краимрэ яхэшыпыкІыгъэ командэхэм ахэтхэу зыкъагъэлъагъо.

Тренерхэми яшъыпкъэу Іоф ашіэ, кіалэхэм дэгъоу апылъых. Ахэм ащыщхэу Нэгъуцу Джанболэт, Хьагъур Рустам, Шъхьэлэхъо Заур, Мэфэ-гъэшІу Юсыф ыкІи Шъхьэлэхъо Аслъан агъэсэгъэ спортсменхэм чемпионыцІэхэр къыдахыгъэх. ГущыІэм пае, Дж. Нэгъуцум икІэлэ пІугъэу Игольников Михаил (янэ Аллалэмэ япхъу) икІыгъэ илъэсым дунэе зэнэкъокъум джэрз медаль, Европэм и Ку-

2013-рэ илъэсым бок зыщыфэбэнэгъэ чемпионатми текІоныгьэр къащихыыгьэх. Ащ иныбджэгъухэу С. Абьян ыкІи А. Колесниковыр Европейскэ ныбжьыкІэ джэгунхэм ащытекІуагъэх. Ацумыжъ Азэмат Урысыем икІэлэеджакІохэм я Спартакиадэ текІоныгъэр къыщыдихыгъ. Къыблэ Федеральнэ округым самбэмкІэ щыкІогъэ зэнэкъокъум Нэгъуцу Данэ, Севак Паникян, Ацумыжъ Азэмат aloy медальхэр къыщахьыгъэх.

ТІопсэ ыкІи Псыфо мехной районхэм Тоф ащызышІэрэ тренерхэм яхьатыркІэ ренэу Советскэ Союзым и ЛІыхъужъхэу Ацумыжъ Айдамыррэ Тхьагъушъэ Исмахьилэрэ аціэкіэ турнирхэр зэхащэх. Шапсыгъэ «Адыгэ Хасэр» ахэм ІэпыІэгъушюу яІ. Ахэм бэнэкю ныбжыкІэхэу Шъачэ, ТІуапсэ, Краснодар, Апшеронскэ, Белореченскэ, Адыгеим къарыкІыхэрэр ахэлажьэх.

Къихьэгъэ илъэсми тиныбжьык Іэхэми, ахэм ятренерхэми гъэхъэгъакІэхэм затырагъэпсыхьэ.

НЫБЭ Анзор. Сурэтым итхэр: тренерхэу Шъхьэлэхъо Аслъан, Мэфэшіу Заур, Нэгъуцу Джанболэт, Ныбэ Джамболэт.

ешІых «Алэуарым» гъэхъагъэхэр

къалэу Шъачэ щылэ мазэм и 4-м къыщегъэжьареспубликэхэм, Волгоград хэкум, къалэхэу Санкт-Петербург, Шъачэ, Краснодар краим ыкІи нэмыкІ чІыпІэ зэфэшъхьафыбэхэм къарыкІыгъэ ныбжьыкІэ нэбгырэ шъиплІым ехъу ащ хэлэжьагь. Ахэр уцугъуитфэу гощыгъэ зэнэкъокъум ахэм сэнаущы-

Урысые Федерацием гъзу ахэлъыр къащагъзиятфэнэрэ хэгъэгу зэнэ- лъэгъуагъ. Адыгэ Респубкъокъу фестивалэу « Зим- ликэм щыщэу мы фестиняя Ривьера» зыфиlорэр валым рагъэблэгъагъэр къуаджэу Бжыхьэкъоежъым щызэхащэгъэ ныбгъэу и 7-м нэс щырекІо- жьыкІэ къэшъокІо купэу кІыгъ. Бурятием, Урал «Алэуар» зыфиюу Кубань изаслуженнэ артистэу Хьашъукъое Мурат Арсен ыкъор зипащэр ары. Къэшъокіо купым хэт ныбжьыкіэхэм зэкіэми сэнаущыгъэшхо ахэлъ, илъэсиблым къыщегъэжьагъэу илъэс пшІыкІуим нэс ахэм аныбжь.

Мэфищым къыкІоцІ ти-

къэшъуакІохэм Адыгэ ыкІи Іоу, къэралыгъо зэфэ-Кавказ къэшъо зэфэшъхьафхэр къагъэлъэгъуагъэх. Іофтхьабзэм къекІолІагьэхэр ахэм ашІогьэшІэгъонэу къяплъыгъэх, бэрэ Іэгу къафытеуагъэх. Жюрим иунашъокІэ Адыгеим икІыгъэ ліыкІохэр финалым хэхьагъэх ыкІи «ЦІыф лъэпкъыхэм якъа--ынет едоІифые «дехотш къомкІэ Гран-при къафагъэшъошагъ. Ащ нэмыкІэу, мы илъэсым ибэдзэогъу мазэ Санкт-Петербург щы-Іэщт фестиваль-зэнэкъокъоу «Белые ночи» зыфи-

шъхьафхэм къарыкІыщтхэр зыхэлэжьэштхэм «Алэvaрыр» рагъэблэгъагъ.

Гъэхъэгъэшхо зышІырэ тикъэшъокІо ныбжьыкІэхэм тигуапэу тафэгушІо. Ягъэхъагъэхэм ахагъахъозэ, тикъашъохэм ядэхагъэ нэмыкі ціыф лъэпкъхэм тапэкІи арагъэлъэгъунэу тащэгугъы.

> БАРЦО Адам, доцент, БАРЦО Аминэт, БАРЦО Асыет ансамблэм хэтых.

КІэлэеджакІохэм ягъэшхэн егугъух

Адыгэкъалэ ипащэу Хьатэгъу Налбый гущыІэгъу тызщыфэхъурэм кіэлэціыкіу іыгъыпіэхэм ачІэс сабыйхэмрэ кІэлэеджакІохэмрэ ягъэшхэн ренэу ынаІэ зэрэтетыр, а Іофыгьор инэпльэгьу зэрэримыгьэкІырэр къытиюу къыхэкІы. Илъэс зытІукІэ узэкІэІэбэжьымэ фермерхэм, нэмыкіэу инэіуасэхэм къаіихи, коц тонн заулэ Дондуковскэ элеваторым къыщаригъэхьаджыгъэу еджапІэхэмрэ кІэлэцыкку ыгъыпіэхэмрэ афаригъэгощыгьэу, ыпкІэ хэмыльэу тхьацум хэшіыкіыгьэ гьомылапхьэхэр арагъэшхых.

БэмышІэу къалэм гъэсэныгъэмкІэ игъэІорышІапІэ ипащэу ТхьалІ Махьмудэ тыІукІагь ыкІи -фоІк мехеІпьхшк мехеІпьждэн шІэнхэр зэрэзэхэщагьэм, кІэлэеджакІохэм ягьэшхэн нахышІоу зэхэщэгъэнымкІэ къалэм ипащэ ІэпыІэгъу къазэрэфэхъурэр зэдгьашІэмэ тшІоигьоу зызыфэтэгъазэм, ежьыри, иІофшІэгьоу Теуцожь Фатими къытфаІотагъэм шъущыдгъэгъозэн.

КъыткІэхъухьэхэрэ ныбжьыкІэхэу, тинеущрэ мафэ зыфэдэщтыр зэлъытыгъэхэр дэгъоу гъэшхэгьэнхэр, егъэджэгьэнхэр, гъэсэгъэнхэр, пlугъэнхэр анахь Іофыгьо шъхьа! Укатэгъу Налбый зыфелъытэжьы. Ащ фэшыхьат хьаджыгьэ тоннитф къыз-ІэкІигъахьи, кІэлэцІыкІу Іыгъыпитфымрэ яеджэпихырэ зэрафаригъэгощыгъэр.

Джыри къыхэдгъэхъон. Адыгэкъалэ иеджэпіихмэ яублэпіэ классхэм нэбгырэ 768-рэ ащеджэ. Ахэм пчэдыжьышхэрэ щэджэгъуашхэрэ арагъэшІы. Зы нэбгырэм мафэм ышхырэм тефэрэр сомэ 25 — 26-рэ. Джары ны-тыхэм атынэу щытыри. Ар нахь макІэ зэрафишІыштым фэшІ амалэу иІэм елъытыгъэу къэлэ бюджетым къыхихызэ мафэ къэс нэбгырэ пэпчъ сомий администрацием ипашэ къыфетІупщы. Ари ны-тыхэмкІэ ІэпыІэгъ макіэп. Аш нэмыкіэч ибэхэу, зигъот макІэу ыкІи унэгьо Іужъухэм къарыкІырэ нэбгырэ 25-рэ ыпкІэ хэмылъэу еджэпІэ шхапІэхэм ашагъашхэ. Апшъэрэ классхэм щэджэгъуашхэу арагъэшІырэм сомэ 30 тефэрэр. Ахэм «шведскэ стол» зыфают федорам жедоварызых ашэ. апэрэ, ятІонэрэ шхыныгьо тІурытІу-щырыщхэр афагъэхьазырыхэшъ, кІэлэеджакІохэм ежьхэр зыфаехэр къыхахызэ ашІы. Анахь дэгьоу кlалэхэм защыфэпщэрыхьэхэу зигугъу къытфашІыгьэр ятІонэрэ гурыт еджапіэу Ціыкіу Нуриет зипащэм щыІэр ары. ШхапІэм ипащэр Блэгьожь Зарем. Пщэрыхьакоу игъусэр ЦІыкІу Фатим. НэбгыритІумэ зэдырагьаштэзэ Іоф зэдашІэ, игъом, дэгъоу мэпщэрыхьэх, гьомылэпхъэ зэфэшъхьафхэр Іэшіухэу кіэлэеджакіохэм афагьэхьазырых, агьэразэх.

Мы еджапІэм ишхапІэ нэбгырэ 594-рэ щагъашхэ. Ахэм ащыщэу ублэпІэ классхэм ащеджэхэу мафэм тІо агъашхэрэр кІэлэцІыкІу 289-р ары.

Еджэпіэ шхапіэм ипашэу Блэгъожъ Заремэ (еджэхэрэм ашІэным фэшІ, ар илъэсыбэрэ Пэнэжьыкъое совхозымрэ

Теуцожь чэтэхъо фабрикэмрэ япэщагьэу, бэмэ зэлъашІэщтыгьэу, пасэу зидунай зыхъожьыгъэ Хъот Казбек ыпхъу) ыгурэ ыпсэрэ етыгъэу Іоф ешІэ, игъусэу ЦІыкІу Фатимэрэ ежьыррэ дэгьоу зэдэлажьэх. КІэлэеджакІохэм нэгушІоу апэгъокіых, шъабэу адэгущыіэх, шхыныгъо зэфэшъхьафхэр шэпхъэ гъэнэфагъэхэм атетэу афагъэ-

Джары бэмышІэу Адыгэ Республикэм иеджэпІэ шхапІэхэм яІофшіагьэхэр зыфэдэхэр зыщызэфахьысыжьыгъэ зэнэкъокьоу Мыекъуапэ шырекІокІыгъэм Адыгэкъалэ иятІонэрэ гурыт еджапІзу Бэрэтэрэ Хьамидэ ыціэкіэ щытым ишхапіэ ипащэу Блэгьожь Заремэ апэрэ чІыпІэр къызкІыфагьэшъошагьэр, шІухьафтынэу сомэ минишъи къызкІыратыгъэр.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

Сирием къикіыжьхэу Адыгеим къэзыгъэзэжьырэ тильэпкьэгъухэр щыІэныгъэм хэгьэгьозэжьыгъэнхэм, ахэм гумэкlыгъоу яlэхэм ядэгъэзыжьын АР-м лъэпкъ Іофхэмкіэ, Іэкіыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адыряіэ зэпхыныгъэхэмкіэ ыкіи къэбар жъугъэм иамалхэмкіэ и Комитет зэрадэлажьэрэм фэгъэхьыгъэу мы мафэхэм гущыlэгъу тшlыгъэ Комитетым и Тхьаматэу Шъхьэлэхъо Аскэр.

Ткіуачіэ зэдетхьылІэн фае

- Аскэр, ІэкІыб къэралхэм арыс тилъэпкъэгъухэм зэдэлэжьэныгъэ пытэ адытиІэныр Урысые Федерацием джыдэдэм пхырищырэ къэралыгъо политикэм изылъэныкъо шъхьа-Іэхэм ащыщ. Пэщэныгъэ зыдызепхьэрэ Комитетым мы лъэныкъомкіэ Іофшіэныр сыдэущтэу ыгъэпсыра?

– ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыти е зэпхыныгъэхэр гъэпытэгъэнхэм тегъэпсыхьэгъэ программэр 2009-рэ илъэсым къыщегъэжьагьэу Адыгэ Республикэм щагьэфедэ. Программэм игъэцэкІэнкІэ 2013-рэ илъэсым бюджетым сомэ мин 981-рэ къыщыдэлъытэгъагъ.

А мылъкум ишІуагъэкІэ адыгабзэр дунэе Интернет-проектэу «Book 2» зыфиlорэм хэдгъэхьан тлъэкІыгьэ. Зитарихъ чІыгужъ къэзыгъэзэжьыгъэ тилъэпкъэгъухэм гуфэбэныгъэ афыря-Іэным, къэзыгъэзэжьыгъэхэр щы-Іэныгъэм зэрэхэгьозэжьыхэрэр къэбар жъугъэм иамалхэм икъоу къащыгъэлъэгьогъэным атегъэпсыхьагъэу зэнэкъокъоу «Тятэжъ пашъэхэм ячыгужъ. БлэкІыгъэмрэ неущырэ мафэмрэ азыфагу» зыфиІорэр Адыгэ Республикэм щызэхащагъ. ЛъэныкъуищымкІэ текІуагъэхэр агъэнэфагъэх.

ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъу ныбжьыкІэхэр нахьыбэрэ къытхэхьанхэм, тищыlэкlэ-псэукlэ, тикультурэ нэlуасэ язытырэ Фондым» гъэтхапэм зыфашІыным тынаІэ тетэгьэты. и 8-м, мэзаем и 23-м, ТекІоны-Тыркуем къикІыгъэ ныбжьыкІэ купыр 2013-рэ илъэсым шышъхьэІум и 26-м къыщегъэжьагъэу Іоныгъом и 8-м нэс Адыгэ Республикэм щыІагь. Тилъэпкъэгъу ныбжьыкІэхэр культурэм, гъэсэныгъэм, зекІоным япхыгъэ Іофтхьэбзэ зэфэшъхьафхэм ахагъэлэжьагъэх.

ГущыІальэу «Адыгабзэр сурэтхэмкіэ» зыфиіорэр къыдагьэкІыгъ. Ащ адыгабзэм имызакъоу, урысыбзэкІи, инджылызыбзэкІи, тыркубзэкІи гущыІэхэр къыщытыгьэх. Іэкіыб къэралхэм гьэхэр щыіэныгьэм хэгьэгьозэащыпсэурэ адыгэ ныбжыык эхэм яныдэлъфыбзэ ашІэным а тхылъыр фэlорышlэ. ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм ятхыгъэхэр журналэу «Зэкъошныгъэм» къыщыхэутыгъэнымкІэ адэлажьэ. Къэзыгъэзэжьыгъэ-Ізпыізгьу ядгьэгьотыгь: Тыркуем хэр зыгьэгумэкіырэ Іофыгьохэр

Юстун ирассказэу «Рейхьанлы – Рейхьание» зыфиloy адыгабзэкІэ зэрадзэкІыжьыгъэмрэ Иорданием щыщ шІэныгъэлэжьэу, адыгэ энциклопедиер зэхэзыгъэуцогъэ Бацыжъ Мыхьамэт-Хъяр зэдэгущыІэгъоу дашІыгьэмрэ 2013-рэ ильэсым зигугъу къэтшІыгъэ журналым ия 4-рэ номер къихьагъэх.

Адыгэ Республикэм ичІыгу, аш шыпсэvхэрэм нахышlov нэ-Іуасэ зафашІыным тегьэпсыхьэгъэ телевизионнэ материалхэр къэгъэхьазырыгъэнхэм, адыгэхэр зыщыпсэурэ хэгъэгухэм къэбар жъугъэмкІэ яэлектрон амалхэмкІэ ахэр аІэкІэгъэхьэгъэнхэм япхыгъэу Къэралыгъо телерадиокомпаниеу «Адыгея» зыфиlорэм зитарихъ чІыгужъ къэзыгъэзэжьыгъэ тилъэпкъэгъухэм яхьылІэгъэ телевизионнэ фильмэу «ХъяркІэ шъукъеблэгъэжь» зыфиlорэр зэхигъэуцуагъ.

Апшъэрэ еджапІэхэм ачІэс тилъэпкъэгъу студентхэр тарихъ чІыгужъым, Адыгеим щыпсэурэ лъэпкъхэм яшэн-хабзэхэм нэ-Іуасэ афэшІыгьэнхэм тегьэпсыхьагьэу ахэр Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей щыІагъэх.

ІэкІыб къэралхэм арыс тилъэпкъэгъухэм зэпхыныгъэу адытиІэр гъэпытэгъэным пае джыри мыщ фэдэ Іофтхьабзэхэр зетхьагъэх. ІэкІыб къэралыгъохэм къарыкІыжьыгъэ тилъэпкъэгъухэр -нестинжевостести местине і інш хэмкІэ Гупчэм, общественнэ организациехэу «Чыгужъым къэзыгъэзэжьыгъэхэр хэзыгъэгъозэжьырэ Унэм», «ЧІыгужъым къэзыгьэзэжыгьэхэм ІэпыІэгьу гъэм и Мафэ, республикэ гъэзетэу «Адыгэ макъэр» къызыдэкІырэр илъэс 90-рэ зэрэхъурэр, адыгэ хабзэхэм атетэу ИлъэсыкІэр зэрэхагъэунэфыкІырэм, Кавказ заом хэкІодагьэхэм яшІэжь мафэ, зичІыгужъ къэзыгъэзэжьыгъэхэм я Мафэ, республикэм и Мафэ ихэгъэунэфыкІын атегъэпсыхьэгъэ Іофтхьабзэхэм ыкІи нэмыкІхэм хэкужъым къэзыгьэзэжьыгьэхэр хагъэпэжьагъэх.

ЧІыгужъым къэзыгъэзэжьыжьыгъэнхэм епхыгъэ Іофыгъохэм, Адыгэ Республикэм къэкощыжьырэ тилъэпкъэгъухэм апашъхьэ къиуцорэ Іофыгьохэм язэшІохын Комитетыр ренэу къыщыхъугъэ тхакІоу Хъулиси зэрагъэшІэнхэм пае Комитетым

къырагъэблагъэх. 2013-рэ илъэсым къыкІоцІ Іофыгъо зэфэшъхьафхэмкІэ тилъэпкъэгъу 240мэ Комитетым зыкъыфагъэзэгъагъ; Адыгэ Республикэм икъэралыгьо учреждениеу «Къэзыгъэзэжьыгъэхэр хэзыгъэгъозэжьырэ Гупчэм» тихэгьэгогьухэм яправовой статус гъэнэфэгъэным пае документ 340-м ехъу ыгъэхьазырыгъ.

ІэкІыб къэралхэм яинвесторхэм яфедэхэр къызыщыдэлъытэгъэ, инвестициехэр нахыыбэу къытхалъхьаным тегъэпсыхьэгьэ законодательнэ актхэр Парламентым ыштагъэх.

БлэкІыгъэ илъэсым Комитетым Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу М. Къ. КъумпІылыр КАФФЕД-м илІыкІохэмрэ Тыркуем щыпсэурэ адыгэ бизнесменхэмрэ аlуигъэкlагъ. Тиреспубликэ ибизнес-проектхэм афэгъэхьыгъэ къэбархэр джащыгъум ахэм къаlэкlэхьагъ.

ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэу адыгабзэр зэзыгъашІэ зышІоигъохэр зэреджэщтхэ тхылъхэр къыдэдгъэкІынэу тигухэлъ. Иорданием щызэхэщэгьэ адыгэ телевидениеу «Нарт-ТВ» зыфиlорэм творческэ зэдэлэжьэныгьэу дытиІэм зедгьэушъомбгъу тшІоигъу. Республикэ литературэ журналэу «Зэкъошныгъэм» ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм ятхыгъэхэр къащыхэтыутыштых. ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм альэныкъокІэ къэралыгъо политикэу зэрахьэрэм япхыгъэ упчІэхэм яджэуапхэр ти Комитет исайт щагъотыщтых.

Сирием къыщыхъугъэ адыгэхэр мы аужырэ илъэситІум Адыгеим къызэрэкощыжьыхэрэм цІыфхэм сыда къыра-ІуалІэрэр?

Къыхэзгъэщынэу сыфай Сирием къыщыхъугъэхэу Адыгеим къэкІожьыгъэ тихэгъэгогъухэм «мигрант» фэдэу зэрямыплъыхэрэр. Комитетым изаказкІэ социальнэ ушэтынэу зэхащэгьагьэм ар къыушыхьатыгь. Сирием къикІыжьыгъэ адыгэхэм ятэжъ пашъэхэм абзэ, якультурэ, яшэн-хабзэхэр къаухъумэн алъэкІыгъ. Ахэм ашышхэр КІэрэщэ Тембот, МэщбэшІэ Исхьакъ ятхылъхэм адыгабзэкІэ яджэх. Ахэр Лъэпкъ музеим, адыгэ театрэм ащыкорэ юфтхьабзэхэм, республикэ культурэ Іофтхьабзэхэм ахэлажьэх.

ИлъэсипшІ пчъагъэхэм къакІоцІ Сирием тихэгьэгу зэфыщытыкІэ дэгъухэр къызэрэдыриІагъэхэри къыдэлъытэгъэн фае. Сирием щыщ адыгэхэм лъэпкъ шэн-хабзэхэр къызэраухъумагъэм имызакъоу, урысые куль--ыш уелымканф Іхышех имеаут тэп. Диным фэгъэхьыгъэмэ, лъэныкъуитІуми алэжьырэр ислъам диныр ары. Арышъ, ахэр зэпэ-Іапчъэхэу піоным Іофыр тетэп.

Джащ фэдэу хэзгъэунэфыкІы сшІоигъу Сирием щыщ адыгэхэр хымэ хэгъэгу къызэрэмыкощыжьыгъэхэр, ятэжъ пашъэхэм ячІыгужъэу ар зэрэщытыр. Сирием къик ыжьыгъэ тилъэпкъэгъухэм алъэкъуацІэхэр къэбар жъугъэм иамалхэм къазэращыхаутыгъагъэр республикэм исхэм ягуапэ хъугъэ. Іахьылхэр къэзэрэгъотыжьхэу фежьагъэх. Унэм, машинэм якъэгъотынкІэ, мылъкукІэ Іахьылхэр бэрэ къадеlэу къыхэкіы.

– Сирием щыщ адыгэ нэбгыри 170-у джыдэдэм Тыркуем щыІэхэм Урысыем къэкощыжьыхэ зэрашІоигъом фэгъэхьыгъэ къэбархэр интернет-тедзэгъу заулэмэ къарыхьагъ. Ащ фэдэ лъэјукіэ зыкъышъу фагъазэу къыхэкІыгъа ыкіи сыд фэдэ еплъыкіа ащ фыуиІэр?

Ыпэ рапшізу хэзгъзунэфыкІы сшІоигъуагъ Сирием щыщ адыгэхэр къэкощыжьынхэмкІэ ищыкІэгъэ правовой амалхэр зэкІэ Урысые Федерацием зэријэхэр. Федеральнэ законхэу «ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ ихэгьэгогьухэм афэгьэхьыгьэу Урысые Федерацием къэралыгьо политикэу зэрихьэрэм ехьылІагъ», «Зышъхьэ езыхьыжьэжьыгьэхэм яхьылІагь», «Егьэзыгъэ ІофкІэ кощын фаеу хъухэрэм яхьылlагъ», «ІэкІыб къэралхэм ягражданхэмрэ гражданствэ зимыІэхэмрэ Урысые Федерацием имиграционнэ учет зэрэхагъэуцохэрэм ехьылlагъ» зыфиюхэрэм, Урысые Федерацием и Правительствэ иунашъоу «Уахътэ горэкІэ шъхьэегьэзыпІэ Урысые Федерацием зэрэщарагъэгъотырэм ехьылlагъ» зыфи-Іорэм ахэр ащыгьэнэфагьэх.

ЯтІонэрэ Іофыгьоу къыхэзгьэщынэу сызыфаер кощыжьыныр УФ-м ихэбзэгъэуцугъэкІэ нэбгырэ пэпчъ ежь ишІоигъоныгъэкІэ зэшІчихын зэрэфаер ары.

ШъыпкъэмкІэ, Сирием къи-

кІыжыыгьэ тильэпкъэгьухэм апашъхьэ джыдэдэм Іофыгъохэр къеуцох. Ау ахэм ащыщхэр зэшІопхышъунэу щыт. ГущыІэм пае, ІэкІыбым къикІыжьыгъэм Урысые Федерацием щыпсэугонэу Іизын тхылъ ушъхьагъу зэфэшъхьафхэм апкъ къикІэу къыратыгьэп, ау Сирием зао щэкІофэ Урысыем икІыжьынхэ алъэкІырэп. ПІальэ горэкІэ шъхьэегъэзыпІэ Урысые Федерацием ахэм щагьотын алъэкlыщт.

Урысые Федерацием кощын ІофхэмкІэ ихэбзэгьэуцугьэ къызыщызэхэфыгъэ информационнэ материалхэр адыгэхэр зыщыпсэурэ хэгьэгухэм ащагьэфедэрэ бзэхэмкІэ зэтыдзэкІыжьыгъэх ыкІи тилъэпкъэгъухэм яобщественнэ организациехэм ахэтхэм ахэр аlэкlагъэхьа-

ИлъэситІум къыкІоцІ Урысыем ихэгъэгогъу нэбгырэ 600-м ехъу Сирием къикІыжьхи Адыгеим къэкощыжьыгъэх. Ахэм ахэтыгъэх Сирием щыІэхэзэ тэ къытфэтхагьэхэри, къэтщэжьынхэу къытэлъэІугьэхэри. Хабзэм тетэуи зекІуагъэх. МышкІэ яшІогъэшхо къэкІуагъ хабзэм иреспубликэ къулыкъухэмрэ ифедеральнэ къулыкъухэмрэ (Урысыем кощын ІофхэмкІэ и Федеральнэ къулыкъу Адыгэ РеспубликэмкІэ и Къутамэ) Іофэу ашІа-

— Аскэр, Сирием къикІыжьыгъэ адыгэхэр зэхэубытагъэу зы чіыпіэ щыпсэунхэм иІофыгъо сыдэущтэу зэшІуахыра?

— Сирием къикІыжьыгъэ адыгэхэр зэхэубытагьэу зы чІыпіэ щыпсэунхэм, ахэм Іофшіэпіэ чіыпіэхэр, зыщыпсэущт унэхэр къафэгъотыгъэнхэм япхыгъэ Іофыгъохэр зэшІозыхырэр Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэу А. К. ТхьакІущынэм иунашъокІэ зэхащэгъэ комиссиер ары. НепэкІэ Іофыгъуабэ зэшІохыгъэ хъугъэ. 2013-рэ илъэсым комиссием ышІыгъэ унашъохэм адиштэу Адыгэ Республикэм мэкъу-мэщымкІэ и Министерствэ фермерствэмрэ унэе ІэпыІэгъу хъызмэтымрэ хэхъо--оалифоІи минеалиІшеаля еалин хэм афэгъэхьыгъэ семинарыр мэлылъфэгъум Тэхъутэмыкъое районымкІэ къуаджэу Пэнэхэс щызэхищагь. Къэзыгьэзэжьыгьэ унэгъуитју яшјоигъоныгъэкјэ къуаджэм кощыжьыгъэх. Зигугъу къэтшІыгьэ Министерствэм унэе ІэпыІэгъу хъызмэтым зегъэушъомбгъугъэным пае мылъку ІэпыІэгъу тилъэпкъэгъухэм аритыгъ. Сирием къикІыжьыгъэ тильэпкьэгьухэр непэ республикэм зэкІэ имуниципальнэ образованиехэм ащэпсэух. Пэнэхэс дэсдехену еєехеІэдым дехфыЦ мех агъэпсых. Джащ фэдэу Сирием къикІыжьыгъэ унэгъо заулэмэ къуаджэу Мэфэхьаблэ унэхэр щашіыхэ ашіоигъу.

. Тилъэпкъэгъухэу къытхэхьажьыгъэхэм зыкъытагъэхьылъэкІы ашІоигьоп. Инженер, техник, агроном, дизайнер, программист сэнэхьат зиlэхэм псэольэшlэу, рабочэу, щакІоу Іоф ашІэ. Хэбзэ Іэшъхьэтетхэм, лэжьэкІо коллективхэм, общественнэ организациехэм, республикэм щыпсэухэрэм акіуачіэ зэдырамыхьылІэгъагъэмэ, къытхэхьажьыгъэ тилъэпкъэгъухэм ІэпыІэгъу ядгъэгъотын зэрэтымылъэкІымихуелых уетыстаний икраиты къэсіон слъэкіыщт.

ШІушІэным насып хегъуатэ

Къызыхэхъухьэгъэ лъэхъаным идэгъугъэ-идэигъэ емылъытыгъэу илыгъи, игукіэгъуи зэтетэу, фэльэкіыщтыр къеуаліэрэм фэзышіэрэр, амалэу иіэмкіэ къинри тхъагъори зыхэтмэ адэзыіэтырэр ары ціыф шъыпкъэр. Гукъау нахъ мышіэми, тызыхэт щы іэкіэ къиным ыкіыб зыкъозымыгъэбылъыхьэу къэнэжьыгъэр макіэ. Арын фае адыгэмэ «Ліы фэдэр бэдэд, ліы дэдэр зырыз» зыкіаіуагъэр.

«ЦІыфым ыцІэ ежь зыфешІыжьы» elo адыгэ гущыІэжьым. Ащ къикІырэр нафэ — уцІыфыным цІыфыгъэ ищыкІагъ, цІыфыгъэм шэн лъэныкъуабэ къызэлъеубыты: лІыгъэ, гукІэгъу, шъыпкъэныгъ, хьалэлныгъ ыкІи нэмыкІхэр.

Непэ сыкъызытегущы1эмэ сшІоигъо кІалэр депутат чан, лэжьэкІо хъупхъ. Ежь ыІэ-шъхьитІукІэ щытхъур, шъхьэкІафэр къылэжьыгъэх. Ар СтІашъу Вячеслав Аскэр ыкъор ары, Гъобэкъуае къыщыхъугъ, щэпсэу.

«Лъапсэр пытагъэмэ, шъхьапэри пытэщт». Вячеслав ятэу Аскэр ціыф гупціанэу, хьалэлэу, ежь иунагъокіэ къыщыкіэщтми, сыдигъуи ціыфмэ адеіэныр ишэныгъ. Аскэр зыщэіэ пъэхъаным, ціыфхэр зэхахьэщтыгъэх, нахьышіу зэрэлъэгъущтыгъэх. Унэшъхьэ іэт шіыхьафхэр ашіыщтыгъэх, а зы унагъом тіо кіоуи къыхэкіыщтыгъ. Тэ тиунагъокіэ пліэ къытфэкіогъагъ. Ціыфыр тхьамыкіэ е ибэ зыхъукіэ, фишіэщтым гъунэ иізу щытыгъэп.

Аскэррэ Фатіимэтрэ дахэу зэдыщыіагъэх, тіури дунаим ехыжьыгъэхэми ящытхъу чылэм щызэхэпхыщт. Лъфыгъэ дахээр къыщанагъэх, ядэхагъэ фэд ядэгъугъи. Янысэхэри нысэ дэгъух. Нэбгырэ пэпчъ дунами псапэу щишіагъэр ахърэтым къыщыіокіэжьы аіошъ, Алахым джэнэт лъапіэр къарет, къэнагъэхэр бэгъашіэ

Вячеслав фэгъэхьыгъэ тхыгъэхэр бэрэ тигъэзет нэкlубгъохэм арыплъэгъоштых. Ары бэрэ хэдзакІохэми зыкІыхадзыжыбтыр. Чылэм щыщхэу зыдеlагьэр бэ. Іофэу зыфежьэрэр зэшlуимыхэу гупсэфыщтэп. А зы цІыфэу узыфэлъэІощтым пае пчъагъэрэ укlоуи къыхэкlы, уиунэгъо ІофшІэнхэри къэнэх. Ау ащ пае къымыгъанэу ишІушІагъэ хигъэхъо зэпытэу мэпсэу. Чылэм дэсхэм якъини, яхъяри адеІэты. Адыгэ хэбзэ дахэхэр зыщагъэлъапІэщтыгъэ унагьом Вячеслав зэрэщапіугъэр изекоконышыконымко къэошіэ. «Дышъэр ыіэ пэзы» зыфаюрэм фэд, ыІэ къымыхьын щыІэп. Щытхъур ежь-ежьырэу зыми къыфакІорэп. Ар къэулэжьыныр лІыгъэм ишапхъ. Ащ пае ліыгъи, ціыфыгъи, адыгагъи зепхьанхэ, уиакъыли, уиамали ІофшІэным фэбгъэІорышІэнхэ фае. Чылэм имэфэк хагъэунэфыкІы зэхъум «Гъобэкъуае иціыф гъэшіуагъ» зыфиіорэ щытхъуцІэр Вячеслав къыфаусыгь, щытхъу тхылъыби къыратыгъ. Ахэр ежь ышъхьэкІэ къылэжьыгъэх. Вячеслав нэйпсыеп, щытхъу фэшІэу зыпари ышІэрэп. ШІушІэныр ежь цІыфым ылъ хэлъэу къэ-хъугъ.

Ижъырэ зэманым тетэу Вячеслав иунагъокіэ мэпсэу. Хъулъфыгъэм унагъор зэрищэ хъумэ, тилъэпкъ ихабзэкіэ ар мэпсэу. Ау бзылъфыгъэм зэрищэнэу зиуцокіэ, зэмыдэіужьныгъэ ащ къехьэ. Ціыфышіум лъытэныгъэ фэмышіын плъэкіыщтэп. Зышъхьэ уасэ фэзышіыжырэм ціыфыр ыгъэлъэпіэн ылъэкіыщт. Адыгэ гущыіэжъхэу «Шіу зышіэрэм ишіушіз кіодырэп», «Ціыфышіур гъусэнчъэ хъурэп» зыфиіохэрэр Вячеслав епэсыгъэ шъыпкъэх.

Вячеслав ціыфмэ зэрадеіэрэм имызакъоу, чылэм сыд щашіэми хэлажьэзэ къехьы. Мэщытым ишіыни хэлэжьагь, іофи щишіагь. Тэ мэщытыр къытпэгъунэгъоу щытыти, рензу слъэгъущтыгъэ икіалэу Юрэ игъусэу иунэгъо щагу фэдэу щыукъабзэщтыгъэ, іофыгъо зэфэшъхьафхэр щигъэцэкіэжьыштыгъэх.

Вячеслав унэгъо дахэ иlэу мэпсэу, дэгъоу къыгурэlо сабыим ипlун апэу къызщежьэрэр унагъор арэу зэрэщытыр.

Ащ ыуж ар еджапІэм лъегъэкІуатэ, етІанэ урамри къыхэлажьэ. Унагьом нахыжъэу исхэм зэгурыІоныгъэ азыфагу илъэу, цІыфыгъэкІэ зэфыщытхэмэ, кІэлэцІыкІухэми а фэмэбжьымэр къатехьэ. Ащ фэдэ унагъом къикІыгъэ сабыим укіытэ иіэу, нахьыжъхэм лъытэныгъэ афишІэу, Іэдэбныгъэ хэлъэу мэхъу. Унагъом щысэтехыпІэ тэрэз щызымыгъотырэ кІэлэцІыкІур ежь ыгукІэ зыфаер ышІэу, игьори, имыгьори зэхимыфэу, «зэрэпсэушъоу шыІ» піонэу мэхъу. Ащ фэдэм шапхъэхэр къыгурэ офэ нэс унагьом ижьау чІэкІы мыхъущтэу сэ сеплъы.

Вячеславрэ Сарэрэ ялъфыгъэхэр адыгэ шэн-хэбзэ дахэ ахэлъэу апlугъэх. Заремэ унэгъо дахэ иlэу мэпсэу. Юри къыщагъэу сабый дахэхэр иlэх. Къыщэгъэ цlыкlури гощэшlум едэlузэ мэпсэу, укlытэ дахэ хэлъ, шlыкlашlу, кlэлэегъаджэу loф eшlэ.

Вячеслав иунагъо илъэсыка кару къихьагъэм псауныгъэ пытэрэ насыпрэ илъынэу, къака карухьэхэрэм адатхъэхэу, ахэм яхъяр алъэгъоу ягъаша ахьынэу сафэльаю.

СТІАШЪУ Нуриет.

Гъобэкъуай.

Ар тэрэзыхэп

Дунаим тет ціыф льэпкь пэпчь зы дин горэм рэлажьэ, ащ пэшіуемыкіоу хэбзэ гьэнэфагьэхэр зэрехьэх. Льэпкъым хэхьоныгьэхэр ешіы, ащ епхыгьэу иепльыкіэхэм, ихабзэхэм зэхьокіыныгьэхэр афэхьух, хэпытыхьагьэу хэтыгьэ хабзэ гори мэукьо, нэужым хэзыжьы. Зыгори кізу ильэсыбэрэ хэтынэу къыхэхьэ, шапхьэ мэхьу.

ГущыІэм пае, тэ, адыгэхэм ащ фэдизэу бэшlагъэп «нысэтын» аюзэ нысэм ищыгъынхэр загощыщтыгъэхэр. Щыгъыныр макІэу, амалыр цІыкІоу зыщытыщтыгъэ лъэхъаным ащкІэ нысакІэм гупсакІэу фэхъугъэхэр ыгъэгушІощтыгьэх. Аш тегушыІэщтыгъэх, щыгушІукІыщтыгъэх. Ау тІэкІу-тІэкІузэ цІыфхэм ящы акіэ нахьышіу хъугъэ, шъхьадж фэхъун щыгъыни иІ. Джы джанэ яптыгъэкІи піахыжьыщтэп, нысэм ипхъуантэ зэтырахэуи дэплъэжьыхэрэп. А хабзэр ежь шы акіэм имышыкі эгъэжьэу зыхидзыжьыгь. Ащ фэдэ щысэу къэпхьын плъэкІыщтыр

Ау ліэшіэгъумэ апсыхьагъэу, мэхьэнэ гъэнэфагъэ е піуныгъэ амалышіухэр зыхэль льэпкъ хабзэхэр унашъо пшіызэ ащыбгъэгъупшэныр тэрэзэп. Ащ ехьыліагъ джы къэсіуатэмэ сшіоигъор. Гъэзетеджэхэр мы темэм езэщыгъэнхэкіи мэхъу, ау джыри зэ тежъугъэгупшыс.

Бэмышізу чылэ чыжьэ горэм тхьаусыхакіо тыкіонэу хъугъэ. А мафэм зы къуаджэм нэбгырищ щагъэтіыльыгъ. Зидунай зыхъожыгъэр унэм къырахи зызэхэуцохэм, гъэтіыльыныр зезыгъэкіорэ хъулъфыгъэм дыухьэ заулэ къыіуи, щымыізжьым фэгъэхьыгъэу гущыіз закъуи къымыіоу, дахыгъ. Ар Іахьылмэ агу къео, ціыфми

къырагъэкlурэп. «Джы аущтэу тшіынэу къытаlуагъ. Ціыфым шіушіагъэ иіэмэ Тхьэм ешіэ, ащ тэ зыгорэ къыфэтэlожьыкіэ ишіуагъэ къэкіонэу щытэп», — ыіуагъ хьадагъэр зезыщагъэм. Ащ сэ къесіуаліэмэ сшіоигъор гупшысэ чан зиіэ ціыф пстэуми къагурыіонэу ыкіи къыздырагъэштэнэу сэгугъэ.

Дунаим ехыжьыгъэм гущы дахэу фагорэр Тхьэм зыгорэ гурагъэгонэу е ышюшъ агъэхъунэу арэп. Ар Тхьэм паеп. Цгыфэу щымыгэжьэп. Ащ дахэ фагозэ дахымэ зыгу цгыкгу хъугъэ гахьылхэм гуалэ ащэхъу. Адэ цгыфым ыгу къыдэпщаемэ Тхьэм пэшгуекгоу е псэкгодэу ара?

Сыд фэдэ нэбгыри, анахь дэир арыми, шІу горэ хэмылъэу е ымышІагъэу дунаим тетэп. Ибын тэрэзэу ыпlугъэмэ — шlу, мытыгъуагъэмэ, бзэгу ымыхьыгъэмэ, пцІы ымыусыгъэмэ, лэжьагъэмэ, ары пакІошъ, шъабэу, дахэу гущыІэщтыгъэмэ — ахэр зэкІэ шІушІагъэм щыщых. КъэпІон хъумэ, къэбгъотыщт шІуагъэр макІэп. Арышъ, мы гухэкІым къекІолІэгъэ цІыфмэ ащыщ горэми, зы ныбжьыкІэ закъо нахь мыхъуми «уиаужырэ мафэ цІыфмэ дахэу уагъэкІотэжьыным пае узыфэсакъыжьын фае» ыloy ыгу къихьэмэ, ащи піуныгъэ мэхьанэшхо иІ. Ар Тхьэм мыштэ ышыщтмэ ащыщэп. Динми Къурlанми дахэ пlоныр, шly пшlэныр апэшlуекlорэп.

Адэ джы тэ тилъэхъанэу жъым уасэ зыщыфамышІыжьырэм мытхьаусыхэу, дысэу дэмыгущыІэу илъэсырэ игуащэ пІэм хэлъэу зы-Іыгъыгъэ нысэм мыщ фэдэ мафэм идахэ пІомэ щысэтехыпІэ хъущтба, гуапэм псапэ къыхэкІыщтба? Адэ илІи имыІэжьэу, кІэлитф ибэу янэ ямыІэжьэу зыпІужьыгъэм, ахэр зэкІэ алъакъо тезыгьэуцожьыгьэ бзылъфыгъэм гущыІэ дахэ къылэжылгы ба? Шушалы дахэ епэсыгъэба?

Зихьэ кіодырэм «сэ зыхьэ сиіагъэшъ», еіо къырегъажьэшъ, ар зыфэдагъэр ыгу къыдеізу къеіуатэ. Адэ ціыфым ар фэпшіэныр епэсыгъэба? Такъикъ зытфыхыкіэ гущыіэ бэдэдэ къэпіон пліэкіыщт. А тіэкіум емыжэшъун мы чіыпіэм къырихьыліагъэу сыгугъэрэп.

Хэт сыд ыІуагьэми уахьтэм ыпсыхьагьэу, гьашІэм къыпхырыкІыгьэу, мэхьэнэ гьэнэфагьэрэ піуныгьэ льапсэрэкІэ хэпытыхьагьэу льэпкъым щыщы хъугьэ зекІуакІэр иуутыжьынэу уфежьэныр тэрэзэп ыкІи зыми ищыкІагьэп.

Ары, ау ащ ыуж мэфэ заулэ тешіагъэу нэмыкі район ит къуаджэ горэм нэбгыритіу щагъэтіылъэу тыщыіагъ. Тіуми нэбгырэ щырыщ къафэгущыіагъ. Ахэм хэбзакіэр «алъымыіэсыгъэу» къычіэкіыгъ е нахь тэрэзым тетэу зекіуагъэхэн фае.

Сэ зэрэсшІошІырэмкІэ, зынахь льапІэ щымыІэ цІыфышъхьэмрэ цІыфыгъэмрэ дгъэльапІэхэу, уасэ зыфэтшІыжьэу тызэхэтынэу ары нахь тэрэзэу тэ къыттефэрэр.

МЕРКИЦКЭ Рахьмэт. Кощхьабл. Даринэ адыгабзэр икlac

Сабыим пасэу къегъэнафэ ины хъумэ щыІэныгъэм чІыпІэу щиубытыщтыр. Ау ащ фэдэ кІэлэцІыкІум ІэпыІэгъу ищыкІагъэу мэхъу, анахьэу иІэпэІэсэныгъэ хахъо фишІыным пае кІэлэцІыкІу ІыгъыпІэми еджапІэми яшІуагъэ къагъэкІон фае. Сэ непэ нэІуасэ шъузыфэсшІы-

Сэ непэ нэгуасэ шъузыфэсшгымэ сшгоигьор зиглэгэныгьэ зыкъызэгуихынэу ежьэгьэ пшъэшъэжъыеу Къэдэ Дарин. Ар Адыгэкъалэ дэт гурыт еджапгэу Лъзустэн Юсыф ыцгэ зыхъырэм ия 9-рэ класс дэгъу дэдэу щеджэ, Щытхъу пхъэмбгъум исурэт ит зэпыт.

Даринэ Адыгэкъалэ щыкlорэ олимпиадэхэм ренэу ахэлажьэ. Ащ фэдэу икlыгъэ илъэсым адыгабзэмкіэ апэрэ чlыпlэр къыдихыгъ. Джыри адыгабзэмкіэ олимпиадэм хэлэжьэнэу зегъэхьазыры. Пшъэжъыем иныдэлъфыбзэ лъэшэу шlу елъэгъу, адыгэ тхакlохэм яlофшlагъэхэр, яусэхэр икlасэх, орэдыбэ ешlэ ыкlи фэlазэу къеlо. Даринэ иорэдхэр цlыфхэм якlасэх, ащ лъэшэу lэгу къыфытеох.

Зигугъу къэсшІырэ пшъэшъэжьыер мэзаем и 6-м 1999-рэ илъэсым Адыгэкъалэ щыпсэурэ унэгъо лэжьэкІо зэдэІужьым къихъухьагъ.

Янэу Нурыет ищытхъу аригъаlоу Іоф ешІэ, ятэу Аслъан бизнесмен, ятэжъэу Хъызыр къалэм иефэнд шъхьаl, янэжъэу Разыет пенсием щыl, унагъор зыгъэзекІорэр ары.

Даринэ анахь икіэсэ предметхэм ащыщ физикэр. Ащкіэ езыгъаджэрэр Лъэцэр Светлан Яхье ыпхъур ары. Пшъашъэм еджапіэр къызиухыкіэ, Пшызэ къэралыгъо университетым чіэхьанэу кіэхьопсы. Психологэу еджэнэу, ащкіз юф ышіэнэу фаешъ, Тхьэм игухэлъхэр къыдегъэхъух.

ух. **КЪЭДЭ М**ухьдин.

Адыгэкъал.

САБЫЙХЭМ АІОХЭРЭР

«УмыгумэкІ»

Тыр ыкъо цlыкlу еупчlы:
— Сыд оценкэха непэ къэпхьыгъэхэр?

Зиудэгугъэу идневник къыфещэи. Зы «2» зэрэдэтыр ылъэгъугъ ыкІи шъэожъыем ятэ еупчІы:

— А зым нахь къэпхьыгъэба? Гузажъоу кlалэм ащ къыпигъолзыгъ:

— УмыгумэкІ, пап, неущ нахьыбэ къэсхьыщт.

«Моу нахь дэгьоу слъэгьунэу»

Илъэс зытфызых горэ зыныбжь шъэожъые цlыкlур къыхэущыкlыгъэу чэщым унэм къыдилъ янэжъ еджэ.

— Нан, нан, моу светыр къы-

хэгъанэба!
— Сыда, сикІэлэхъужъ, чэщ-

ныкъом светым епшІэщтыр?

— ПкІыхьапІэр нахь дэгъоу слъэгъунэу ары нан, ар зэу гъэшІэгьонышъ — пшыс.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

АДЫГЭ ФОЛЬКЛОРЫМРЭ ЛЪЭПКЪ ШЭН-ХАБЗЭХЭМРЭ

ягъэфедэн

(КъызыкІэлъыкІорэр щылэ мазэм и 15-м къыдэкІыгьэ номерым ит).

ЦІыфыгъэр, адыгэхэм зэралъытэрэмкіэ, ціыфым хэльын фэе нэшанэхэм апэрэй! Непэ анахьэу ІэубытыпІэ пшІын фаемэ ащыщ, сыда пІомэ, гухэкІми, лъытэныгъэмрэ фыщытыкІэмрэ непэ мымакізу нахь зыфаушіушІы хъугъэр цІыфыгъэ зыхэлъыр арэп, лъэкІырэ гьотырэ зиІэр ары нахь. Ау мылъкур — осэпс, пчэдыжь тыгъэм дэкіодыжьын ылъэкіыщт. Мыкіодыжьынэу цІыфмэ къахэнэжьыщтыр цІыфыгьэ зекІуакІэр. Іэдэбыныгьэр, дэхагъэр, хьалэлыныгъэр, гукІэгъур арых. Нахыпэм «аш цыфыгьэ хэль» заюкіэ. ар осэ икъущтыгъ, ащ рыгушхощтыгъэх. А гъэпсыкіэм ичіыпіэ тищыіэныгьэ щегъэгъотыжьыпхъ!

Адыгэ лъэпкъым цІыфым ипІункІэ ІофшІэным мэхьанэшхо дэдэ ритыщтыгь. Ар къаушыхьаты мыщ фэдэ гущыІэжъхэми: «Зибэ пшІэрэм урыІаз», «Улажьэмэ, лыжъ пшхын», «Лажьэрэр Іахьэнчъэ хъурэп», «БаІо нахьи башІэ», «ЦІыфыр зыгъэлъапІэрэр иІэшІагъ», нэмыкІхэми.

Адыгэ орэдхэми, тхыдэжъхэми, гущы-Іэжъхэми къахэщырэр — лэжьэко ціыфхэм якіалэхэр ціыкіухэзэ Іэшіэгъэ зэфэшъхьафхэм афагъасэщтыгъэх: дышъэм, тыжьыным, дэнэ хэдыкіыным, шъэным; упкіэхэр, кіакіохэр ашіынхэм; уанэ ыкіи нэмыкі хьапщыпэу шым ищыкіагъэхэр шъом хашіыкіыным; чъыгхэтэ шіэным, чіыгулэжьыным, былымхъуным икъулай ашіэным.

Ары шъхьаем непэрэ лъэхъэнэ шюркъэу тызыхэтым тызэмысэгъэ ыкии зэсэгъое, зэхэшіыкіыгъое гъэпсыкізу къахафэрэмрэ ныбжьыкізмэ афэгъэхьыгъэу зэрар фэшъхьаф къызыпымыкіырэ шыкізхэу хэгъэгум къыралъхьэхэрэмрэ яягъэкіэ ныбжьыкіабэмэ къин зэмыгъэлъэгъоу, ау мылъку сыд ишіыкізми къэбгъотэу, дэгъоу ущыіэным бэ имыщыкіагъэу къашіуегъэшіы.

Уемыджэми, сэнэхьат гъэнэфагъэ зэмыгъэгъотыми хъунэу къащэхъу, lофшlэныр ханэжьыгъапэу е пыхьанхи агу хэмылъэу ныбжьыкlэмэ бэ къахэкlы хъугъэр. Ащ ишыхьат тигубгъохэу цlыраулъэ хъугъэхэри, тищагу хатэмэ нэжъ- lужъы щэхъу нахьыбэмкlэ зэрадэмылъэгъожьырэри. Ащ ычlыпlэкlэ ныбжьыкlабэмэ лъэпсэкlэшъукlэу ыкlи лъэпкъгъэкlодэу хъункlэныр къыхахы ыкlи екlодылlэжьых.

Джары кіэсэ дэдэ мыхъузэ ныбжьыкіэмэ іофшіэн яіэныр хэбзэ гумэкі
зыкіэшіыгъэн фаер ыкіи ащ дакіоу
народнэ педагогикэм иеплъыкіэ, ишэпхъэ
пытэмэ атехыгъэу, Адыгэ хасэми,
еджапіэми, ны-тыхэми, къэралыгъуакізу
адыгэхэмкіэ тиіэ хъугъэм ихэбзэ органхэми тіэ зэкіэдзагъэу, зэдедгъаштэу, пытэгъэ-теубытэныгъэшхо тхэлъзу, зэблэу тимыізу зэшіохыгъэн зыкіыфаер.

ЦІыфыр зыфэдэн фаем иидеалэу адыгэ народым хигъэунэфыкІырэмэ чІыпІэшхо щаубыты цІыфым иакъыл хэгъэхьогъэнымрэ ащ дахэу шІу ылъэгъоу ыкІи дахэу псэун ылъэкІзу гъэпсыгъэнымрэ. АхэмкІз адыгэ народым игупшысэхэу гущыІзжъхэм, хырыхыхьэхэм, пшысэхэм, орэдхэм, хъохъухэм непи мэхьанэ яттэу, тиныбжьыкІзхэм япІункІз дгъэфедэнхэ фае. Унагъоми,

кІэлэцІыкІу ІыгъыпІэхэми, еджапІэхэми мы Іоф иныр зэшІуахын фае.

Тиреспубликэ ціыкіукіэ Лъэпкъ театри, Къэралыгъо орэдыіо-къэшъокіо ансамблитіуи, музыкальнэ еджапіэхэри тиіэх. Ау ахэр бэмэ анэсыха? Къуаджэмэ ащалъэгъуха ахэр? Адыгэ радиом, телевидением ащядэіунхэу, ащяплъынхэу амал щыіа? Тисурэтыші ізпэіасэмэ яіэшіагъэхэр бэмэ алъэгъуа? Адэ джары...

Адыгэ фольклорым ипроизведениехэм къахэщы адыгэхэр къин я!эми, хъяр я!эми ренэу зэде!эжьхэу зэрэщытыгъэхэр; ц!ыф купмэ зэдагъэцэк!эрэ lофш!эныр нахь псынк!эу, нахь тэрэзу зэрэщытыр зэрягунэсыгъэр. «Зэде!эрэмэ бгыри агъэкощы», «Зэкъорызек!ор к!одыжьык!ай», «Зэдапш!эрэр ш!эхы, зэдэпшхырэр !эш!у», «Зы ц!ыфым зы ц!ыфыр ищхэпс» а!ощтыгъэ тижъхэм.

ЦІыфыр зэрагьэльапІэщтыгьэр къэт-Іуагь, ащ къыхэдгьахьо тшІоигьу гущы і экі э-ші ыкі эу ахэлъыгъэр: сэмэркъэу кІэлъэу, ау егъэлыекІыгъэу гухэкІ къэзыхьырэ сэмэркъэоу щымытэу; чІэгьчІэльэу зэрэгущыІэщтыгьэхэр. Епль «ЛІыжъ бай» зыфиІорэ пшысэм (е «КІэлэ Іуш»). «Гъогум лъэой къедз», «Бэгъуагъэр шъыпкъэ, ау зием ышхыгъахэмэ е ышхынэу къэтмэ сшІэрэп нахь» (мэщ бэгъуагъэм ехьылlагъэу), «Мыщ къахьырэр хьада шъуlуа, псау шъуlуа?» зыфиlохэу хырыхыхьэ шъыпкъэхэу ліыжъым къыщыхъухэрэр псынкІэ дэдэу пшъэшъэ Іушым къыгурэІох ыкІи ныбжьыкІитІумэ ягулъыти яІушыгъи ишыхьат ежь язэдэгущы акlи: «Сыдэу мы пхъаныіум пшъаныіукіэ дахэ шІота! ПхъаныІукІэр лъэшэу сыгу рехьы»... Ащ ипэгъокІзу пшъэшъэ гохь дахэм, къызэрэдэк ющтыр къыригъэкізу: пшъашъэр дэізбайи шысэкум ыіз ригъэчъагъ, ежь ыбгъэ теlэжьыгъ.

КІалэмрэ пшъашъэмрэ мэкіэ дэд ны-Іэп зэраІуагъэр, ау «кІалэр ежь зыдакІорэмкіэ лъэгъунэу иіэр къызеухым, къыгъэзэжьи, пшъашъэр ыщи кІожьыгъэ». НыбжьыкІитІур зэгурызыгъэІуагъэр кІалэр лІыжъым гурызымыгъэІуагъэр ары — акъылыр!

Непэ бэмэ yaloкlэ мылъкум рыкъэйхэу, апэ дагъэзыеу, къиуцукІзу зекІохэу, ау уадэгущыІэнкІи мыгъэшІэгъонхэу, шъон пытэ пчъагъэу рашъугъэмрэ зызэрагъэтхъагъэмрэ нэмык къэбари ахэмылъэу. Ар Іушыгъэ зекІуакІэп ыкІи адыгэ шэныхэп! Шъхьэщытхъужьхэр иджэгъуагъэх икlыхьэкІи тилъэпкъ, лъэпкъ гумэкІ зиІэу Іушыр, губзыгъэр ыгъэлъапІэщтыгь, ерыуаджэхэр икІэсагъэхэп. Джар агурыгъэlогъэн фае тинепэрэ кІэлакІэмэ. ЦІыфыр зыгъэдахэрэр ыкІи икъоу зыгъэбаихэрэр акъылыр, гулъытэ ІупкІэр, хьалэлныгъэр, иІэшІагь арых! Арэу щымытыр ашІотхьамыкІагъ, ашІоцІыф ныкъуагъ, ары зэрэщытыри. Арарыба зыкlalуагъэр: «Шъхьэм акъыл имылъмэ, лъэр мэулэу», «Бэ зыгъэшlагъэ нахьи бэ зылъэгъугъ», «Уиделэ бгъакіомэ, уиіоф мэкІоды», «Акъылыр чыжьэу маплъэ, нэр ащ илъагъо рэкlo», «Мылъку нахьи акъыл» ыкІи нэмыкІхэри.

Джыри къыхэзгъэщы сшІоигъу лъэпкъым пІуныгъэмкІэ иеплъыкІэ шІагъоу ифольклор къыхэщэу зы нэшанэ. Ар — шъырытыгъэр, агу илъыр ашъокІэ къызхамыгъэщын, зыхаушъэфэжьын зэралъэкІыщтыгъэр ары. НэмыкІзу къэпіон хъумэ, щэіэгъэшъо зэряіагъэр ары. Арэу щытыным зэрэпсаоу дэлажьэщтыгъ адыгэ лъэпкъыр, піуныгъэм щыщ шъыпкъэу ар сабыйзэ дырагъажьэти зэпагъэущтыгъэп сыд фэдэ ныбжьыми. Мары ащкіэ жэрыю творчествэм изы

... Мэкъуогъу лъэхъаныгъ. Мэкъухэр. Нахыжьхэр мэкъуаоу кІэлэ Іэтахъохэр ащ афэпщэрыхьэщтыгьэх. Нахыыжъ горэ тутыныр хигъэнэным пае мэшІо тэп къыфахьынэу къэджагь. КІалэмэ ащыщ горэм тэпыр ыІэгу илъэу къэджагъэм фихьыгь. Адрэм куахъор чІиси тутыным хигьанэу ригьэжьагь. ГуІэрэп, кІалэм ынэ тыримыхэу тутыныр жъажъэу екъудыи, кlалэр мытхъытхъэу, зыгорэ зэхимышІэрэм фэдэу щыт. ЗыІэгу машІом кіистыкіыгъэ кіалэм щэіэгъэшхоу хэлъыр зигуапэу зыгъэунэфыгъэ лІым кІалэм къыреІо: «Хъугъэ, сшынахыыкі, къызгурыіуагь узэрэадыгэ кіэлэ шъыпкъэр, Іухыжь»... КІалэми джэуап къытыжьыгъ: «Олахьэ Іусхыжьыным, сшынахьыжь, куахьор слъапэ хэхыжьыри»... (Заубыд Ахьмэд. Лъэпкъым ыцІэ рарегъаІо. «Соц. Адыгей», 27.06.90-рэ илъ.).

Тилъэпкъ игъэшІэ гъогу къинэу къы-пчъагъэхэм лІыгъэ уплъэкІухэу зэрэщыриlагьэхэм лыгьэ, щэlэгьэшхо, пытагъэ пхэлъынхэр ящыкІэгъагъ: Іашэм урикъулаеу, шым дэгъу дэдэу удэзекІон плъэкІыныр къызІэкІэбгъэхьаныр пшъэрылъ мыпсынкІэу щыІэныгъэм къыгъэуцущтыгъ. Шэн-хабзэхэм афэгъэсэгъэнхэр народнэ педагогикэм дэгъу дэдэу зэрэзэшІуихыщтыгъэм нахь куоу тиныбжьык Іэхэр щыдгъэгъозэнхэ фае непи. АщкІэ амалышІу хъущтых нэмыкІ цІыф лъэпкъымэ ащыщхэм уасэу къытфашІыщтыгъэм тиныбжьыкІэхэр фэдгъэнэІуасэхэмэ. Джа пшъэрылъхэм къапкъырэкlых сипрограммэу «ШІэжь» зыфиlоу илъэс зыхыбл хъугъэу тиреспублики, хыlушъо Шапсыгъэми. Успенскэ районми Іоф зэрэщашІэрэри, томитІу хъурэ методическэ ІэпыІэгъоу къыдэзгъэкІыгъэри («Мардж», «Гъэ лъаг»).

Мары ащ къыдэхьагъэу тилъэпкъ къыраlуалlэрэмрэ уасэу къыфашlырэмрэ ащыщ зытlу: «Ахэр (адыгэхэр) лъэпэльагэхэу, пытэу зэхэлъхэу, нэгуихыгъэхэу, яплъакlэ зытемыщтыхьэжьырэ блэнэ плъакlэу щытыгъ, — elo A. Фонвиль, — шъабэу, псынкlэу, жьы акlэтэу зэрэзекlохэрэми кlyaчlэрэ къулайныгъэшхо дэдэрэ зэрахэлъыр къагъэлъагъо». (А. Фонвиль. Последний год войны Черкесии за независимость (1863 — 1864 гг.). Краснодар, 1927 г.).

Жан Шарден Ферран 1709-рэ илъэсым Къэбэртае зыщэ!э нэужым ытхыщтыгъ: «Мыщ щыпсэурэ ц!ыфмэ ядэхагъэ гъэш!эгъон дэд. Ынэгу шъорэк!ым ізе-тае зэхиш!ыхьагъэу зи ахэплъэгъощтэп, к!элэц!ык!ухэм афэсакъ дэдэхэзэ зэралэжьхэрэм, зэрап!ухэрэм къыхэк!эу».

Г.Ю. Клапроти ытхыщтыгъ: «Зэрэхъурэмкіэ, черкесхэр лъэпкъ дахэу піон плъэкіыщт, анахьэу хъулъфыгъэхэр арых дахэу къахэщыхэрэр: ялъэгагъэкіэ ыкіи дахэу зэрэзэхэлъхэмкіэ, сыда піомэ абг псыгъо ашіыным пае ахэр лъэшэу зыфэсакъыжых. Ахэр... кіочіэшхо дэдэх, лыпціэшіу яізу, ау мыпщэрыхэу щытых, атамэхэри абгъэхэри шъуамбгъох...»

Мы автор дэдэм нэмыкі чіыпіи мырэущтэу къыщеіо:

«Хъулъфыгъэхэр лъэпэ-лъагэх, Іэпкълъэпкъ зэкlэупкlагъэх, зэкlужьэу гъэпсыгъэх. Адыгэлlыр Іэпсынкlэ-лъэпсынкl, нэгуихыгъ, псынкlэу мэзекlо, пагэу зегъэпсы. Щэрэч фэдизкlи дэмыхэу адыгагъэр, адыгэ хабзэхэр зэрехьэ. Бжьышlox, къоданэх, плlэly шъуамбгьох»

«Адыгэ бзылъфыгъэхэр Кавказ исхэм зэкlэмэ анахь дахэх». (Ю. Клапрот, 1847. «Адыгэ макъ». 21.01.92-рэ илъ. Тилъэпкъ фэгъэхьыгъэу).

Мы тыкъызэджагъэмэ къахэщырэр – ліэшіэгъу пчъагъэмэ къакіоці тилъэпкъ ынапэ, итеплъэ, ыпкъ зэхэлъыкІэ идэхагъэкІи, изекІуакІэкІи, ицІыфыгъэкІи, илІыгъэкІи, изылъытэжьыкІэкІи, инамыс къызэриухъумэрэмкіи, щэіагъэу хэлъыгъэмкІи осэшхоу, щытхъоу къыраІолІагъэр джау сыдми хъугъэу е Тхьэм къыритыгъэ къодыеу щымытэу, ау ежь-ежьырэу къызэригъэхъагъэр, къызэрилэжьыгъэр ыкІи ащ фэкІонымкІэ пІуныгъэм имэхьанэ икъу дэдэу зэхишіыкіызэ, зыкіи ар Іэпэдэлэл ымышіэу инэплъэгъу зэрэригъэтыгъэр, ыгуи ыпси зэрэритыгъэм ишІуагъэкІэ дахэу игугъу зэраригъэшІыгъэр ары.

Ащ къикІырэр тэркІи — а Іашэр джыри чанэу дгъэлэжьэныр, лъэпкъ народнэ педагогикэм ыуплъэкІугъэ принцип шІагьохэр пІуныгъэ-гъэсэныгъэмкІэ непэрэ мафэм ищыкІагъэхэри, шІу къззытэу кІзу къыхэхьагъэхэри къыдэтлъытэхэзэ, теубытэгъэ-пытагъэрэ шІошъхъуныгъэрэ афытиІзу дгъэфедэнхэр ары.

ПІуныгъэм адыгэмэ мэхьанэу ратыщтыгъэмрэ ащ шІуагъэу къытыщтыгъэмрэ ыкІи непи ар тиІэшэ чанэу щытын зэрэфаем афэгъэхьыгъэу джыри зы щысэ къэдгъэлъэгъон: французскэ королым зэгорэм хъулъфыгъэу изекІокІэ-гъэпсыкІэхэмкІи, игущыІакІэкІи, зэрэгъэсагъэмкІи зыхэт купмэ тэрэзыгъэкІэ къахэщырэм ынаІэ тыридзагъ ыкІи ащ нахьыбэрэ зыфэмыІэжэжьышъоу еупчІыгъ, ащ фэдизэу хэшыкІыгъэ ыкІи культурэ лъагэ къэзытырэ университетуу джынэс ежь зыфэмынэІосагъэу ащ къыухыгъэмкІэ.

Джэуапыр кlэкlыгъэ: «Тэ, адыгэхэм, джащ фэдэ пlуныгъ тиlэр».

ИжъыкІэ къыщегъэжьагъэу адыгэмэ шъхьафитныгъэр шІу дэдэ зэралъэгъущтыгъэр, ащ икъэухъумэн зэкІэми апэ дэдэ зэрэрагъэшъыщтыгъэр, ащ паемэ апси зэремыблэжьыщтыгъэхэр агъэшІагъо икъущтыгъэ тщымыщхэу къытхахьэщтыгъэхэм. Щытхъу хэлъэу иджэныкъо машІо, илъэныкъо гупсэ, ихэгьэгу къеухъумэшъухэмэ, ар ежь адыгэмкІэ икъущтыгъэ. Ащ пае мылъкуи, шІухьафтыни афэягьэп. ЗыкІэхьопсыщтыгъэ закъор — ыцІэ губгъэнкІэ рамыІоныр, лІыгъэ зэрихьэу зэрэзэуагъэмкІэ псаоу къэнагъэми фэхыгъэми -алах уезлып узхтыш дедок емоньдедо хьаныр арыгъэ. Общественнэ шІошІым мэхьанэу и агъэр ащ къегъэлъагъо. «Бэрэ черкесым Іашэр къызфиштэщтыгьэр, зыгьэпсэфыгьо имыlэу, щынэр къыримыдзэу зэуабэмэ зыкlахэлажьэщтыгъэр орэдым ліыхъужъкіэ хэхьанэу, адыгэ унэ бгъэгъэ цІыкІум иджэныкъо тхыдэ кlыхьэу щаlуатэрэмэ ахэхьанэу ары, — elo Дубровиным. — Ащ ышІэщтыгъ орэдыІом ищытхъу зиІуатэкІэ, цІыфмэ егъашІэм зэращымыгъупшэжьыщтыр». (Н. Дубровин. Черкесы, Краснодар, 1927 г., с. 4 5). Ары, тІури зыгъэп адыгэхэмкІэ зылІэхэ нэужкІи цІыфмэ ахэр агу къызэрэкіыжьыщт шіыкіэр, араіоліэщтыр. АпэкІэ плъэщтыгъэх адыгэхэр. Янепэ е ашъхьэ щэхъу ямы офэу щытыгъэп. Лъэпкъ гупшысэ ахэлъыгъ.

Адэ сыдым ымыуасэха а шэн шlагьохэр льыбгьэкlотэнхэр тэ тильэхьани! Льэпкъ шlульэгьурэ шъхьакlорэ яlэу тпlунхэ фае ныбжьыкlэхэр. Агурытымыгьаlо хъущтэп цlыфым льэуж щыlэныгъэм къытыринэн фаеу мы дунаим зэреплъыщтыгъэхэр адыгэхэр; ар ильфыгъэхэмкlи, илlакъокlи, зэрэпсаоу ильэпкъыкlи зэрыгушхохэрэ шlэжьэу къыкlэльыкlощт лlэужхэми къызэрахэнэжьыщтыр. Ащ нахь дэхагъи дэгъугъи мэхъужьа?

МЭХЪОШ Руслъан.

(Джыри къыкІэлъыкІощт).

(КъызыкІэлъыкІорэр щылэ мазэм и 15-м къыдэкІыгьэ номерым ит).

Сыда адэ гъунджэм ар къызыкlимыщырэр? Тыкъеджэ къыкlэлъыкlорэ сатыритlу усэм:

Гунахьэу тш'агъэм тегъэпщынапэ, Джынэшъо теплъэр тфызтемыхыжь

(н. 44),

сыда піомэ гъунджэри ащ къищырэри зэхэмышіыкіынэу зы теціэлэгьэ шіуціэ горэу хъугьэ ыкіи ащ тыгьэм ышъо зытыриштэрэ теплъэр — щыіэныгьэм, гьэпсын іофым, гугьапіэм ашъо ыупіыціагь. Ау зэкіэм гъунджэм къищыгь зыгорэм итеплъэ зыфэдагъэу щыгъупшэжьыгъэр. Джыри гу-

шІор зэрэкІосэжьырэр зэхэпшІэныр ары. Гупшысэр кІэухым къыфэкІуагъэм фэдэу къыпщэхъу — герой бзылъфыгъэр хэкІыпІэнчъэ зэкъоныгъэм къыхэнагъ. Ау ар кІэухэп — ащ нахьи нахь лъэшэу гумэкІыгьо къэзыхьэу, джыри ащ нахьи нахь инэу, зэрэдунаеу къызэльызыубытырэ зэкъоныгьэу Пикассо угу къэзыгъэкІырэр ащ (художникым) гупшысэу къыгъэлъэгъонкІэ ыштагъэр ыгъунэ шъыпкъэм нигъэсыщтыгъ (гущыІэм пае, зэкІэми агъэцІыкІугьэр ыкІи зыгу хагьэкІыгъэр джыри ежь нахьи нахь льэшыжьэу агьэціыкіугьэм ыкіи зыгу хагъэкІыгъэм фэгумэкІыжьы).

Гъонлэжьыгъэ къэгъагъэхэр къыпычыгъакІэхэмкІэ зэблэпхъунхэ плъэкІыщт (джары нахьыбэрэмкІэ зэрашІырэри), ау

ГузэхэшІэ ушъэфыгьэхэу, ау щыІэгьуаехэу щыІэныгьэм къыхафэхэрэм къапкъырык ырэ ехъырэхъышэныгъэхэр арых авторым прозэмкІэ ытхыгъэхэм лъапсэ афэхъугъэхэр. Сюжетхэр ахэм ямы э фэд: авторхэм ахэр къамыугупшысхэуи сэ къысшІошІы. Ауми ахэр «шъыпкъэкІэ» аштэх, уямыхъырэхъышэжьэу пшошъ мэхъух, щыюныгьэм «къыхэбэкъукІыхи» тхылъым инэкlубгъохэм къарыхьагъэхэу къыпщэхъух. Иусэхэм афэмыдэу, Хъунэго Саидэ ипрозэ сэмэркъзур къебэкІы, ащи къыщымыуцоу шъхьэихыгъэ лакъырдми лъэІэсы, ау ащ илакъырд джэгьогъу нэшанэ хэлъэу е дыджэу щытэп — щхэнэу ыкіи а охътэ дэдэм тіэкіу уегьэчэфынчъэми, гъэсэпэтхыдэу ары: лІы ныбжьыкІэр хьылъэу къэсымэджагъ, а узым

фиlорэ новеллэм. Ным икlалэ итальянкэ нысэ къызэрэфищэрэр зешІэм, апэм иакъыл щьюным е ыгу зыгорэ къыщышІыным ищынагьо къышъхьащыхьэгъагъэу къашІошІыгъагъ. Ауми, ар зэрэшъыпкъэр, ежьым ар щигъэзыеныр ыкІуачІэ къызэримыхьыщтыр ышІошъ зэхъупэм, ащ зыкъызэблихъупагъ ыкІи иІахьыл бзылъфыгъэм мары риlорэр: «Неущпчыхьэ макъэ ягъэlу — къэкlонхэу Іахьылхэр сиитальянскэ нысащэ. Попробуй къэрэмыкІохи! Сэ аш егъашІэми сыкІэгушІугь...» (н. 221).

Ыкъо закъо итальянкэ къыщэнэу зэрэрихъухьагъэр ишъыпкъзу ыгукіи ыпсэкіи апэм зымыштэщтыгъэ ным зыкъызэблехъушъ, хъурэр, шіэрэр джы ыгу рихьэу, игуапэу, къыгъэшіагъэм ащ кіэхъопсыщтыгъэу

зэкІэми apelo — «зыкъешІы»

зыІонхэр къахэкІыщтых. Зэ-

сэжьыгъэхэ сэмэркъэу сюжет

Поэтическэ псалъэр (усэми, прозэми) нахь къызэрыкоу гъэпсыгъэныр, а къызэрыкІоныгъэри ямышыкізу кізщыгъзныр адыгэ писательхэу джы тхэхэрэм ятворчествэ къыхэфэрэ нэшанэу щыт. Арэущтэу зыкІашІырэр гурыІогъуай — зыгорэкІэ щыІэныгъэр гъунэнчъэу, тхьамык агьохэмрэ къиныгьохэмрэкІэ «ушъэгъащэха», хьауми зэкІэ (зэкІ пІоми хъунэу) телевидением, радиом е гъэзетхэм яредакциехэм Іоф зэращашІэрэр арына — анахь узэгуцафэрэр щыІэныгъэр зэрэкіэкіыр ары.

Къеблагъ, Мыр сиун, мыр сибгъагъ! ЦІыфыр, Бэрэ сыожагъ

(«Къеблагъ», н. 61).

ЦІыфым лъыхъугъэным имотивэу Къуекъо Налбый («ЦІыфым ыдэжь сэкlo») ифилософие къыхэщырэ нэшанэу щытыр адыгэ поэтхэм ялІзужэу къыкІэлъыкІуагъэхэм ялирикэ хэолъагъо. ЦІыфым зыфигъазэзэ, ГутІэ Саныет занкІэу pelo: «Къеблагъ». Шъыпкъэ, поэтессэм игупшысэ имэхьанэ, Н. Къуекъом ыгъэфедагъэм егъэпшагъэмэ, тІэкІукІэ текІы: угу шІу къысфилъэу къакІо садэжь, ЦІыфыр, сыгу къыпфызэlухыгъэу къыосэlo: бэшlагъэу сэ сыожэ. Насыпыр, нэфынэр ыкІи фабэр къыфэзыхьын фэе ЦІыфыр ыдэжь къэкІон фае. Ау ащ фэдэ цІыфыр гьотыгьуае, ащ фэдэ къэбгъотыным пае улъыхъоу ебгъажьэмэ, ар зэрэщымы ахэм е зэрэмэк э дэдэм угу къегъэкоды: тыгъэр ЦІыфэп ныІа — ар пчыхьэм къохьажьы, пчэдыжьым джыри къыкъокІзу тэлъэгъу:

Адэ ЦІыфыр? Адэ цІыфыпсэр? Джэуапыр бэ, ау тэрэз закьор щыІэп.

НэмыкІзу къэпІон хъумэ, Тыгьэр зэрэщыгэр ренэу тэлъэгъу, ары пакІошъ, ар къемыпсми, цІыфым инэплъэгъу къыриубытэрэ хъоо-пщаум охътэ гъэнэфагьэм къыкІоцІ щамыльэгьуми. ЦІыфыр арымэ, ар ренэу тапашъхьэ ит — чэщи мафи мы чыпіэми, адрэ чыпіэми. Ауми адэ ар егъашІэми Дунаим тет зэпытыщта? Джащ къыхэкІзу мыщ фэдэ упчІз къэуцу: адэ джыри ар псаоу дунаим тета, зыгорэкІэ ыпсэ нэмыкі дунаймэ ащыщыіэнэу кіогъэна. хьауми фэшъхьаф шъыпкъэ горэу ежь хъугъэна? «Сыда о пфэмыгьотырэр, цІыфы цІыкlу?» — ыгу еlэжьыгъэу поэтессэр къэупчІэ, упчІэм джыри джэуап ыгъотырэп, ары пакІошъ, цІыфым къыпкъырыкІыед жеждепдежд ед шІоу, псэпагьэу ащ цІыфхэм афишІэхэрэми ар ахэплъагъорэп («зыгорэм ІэпыІэгъу уфэхъун угу хэлъэу уежьагъэми, узыгурыІон уІукІэщтэп. ЗэкІэми акlыlур джэмакъ» (н. 16).

(Джыри къыкІэлъыкІощт).

Адыгэ поэзием щэшэ Казбек инепэрэ лъапсэхэр

пшысэр, зэпэгъэуцугъэ шlыкlэу гъэпсыгъэу, къыкlэлъэкlo:

Сыгу къыридзи Гугъэм игъунджэжъы Сщыгъупшэжь сшюигъохэр къищыгъ (н. 46) —

блэкІыгьэр щыІэныгьэм хэкІыпэрэп, «гъатхэм къэгъагъэхэм зыкъызэрэзэlуахырэм» ишэнхабзэ тегъэпсыкІыгъэу, ар тэ тыгу зэм къыщэжъынчы: зэм топыщэхэм якъызэlыут мэкъэшхомэ яхьыщырэу, зэм жьыбгъэм къызыдихьыгъэ фабэм фэдэу ыкІи ар зыдэбыбырэ лъэныкъор «иджэныкъо машІо зыщыпэсыгьэр» арэу, нэмыкІэу къэпІон хъумэ, ар зыдихьырэ лъэныкъор яжьэр машІом къызыщыхэкІыгъэ чІыпІэр ары шъхьаекіэ, а машіор кіосэжьыгъэ, ауми, ащ пае къэмынэу, яжьэм ежь ылъэныкъо зыкъырегъэхьы, илІакъо, тамыгъэ чъыІэ нэмыІэми фэхъуным пыльэу. БлэкІыгьэ уахътэм итамыгьэ, «бэшlагьэу тешlэгьэ мафэхэм» ягукъэкlыжьхэм герой бзылъфыгъэм ыгу драмэшхор къыщызэкІагъанэ, ау ыгъэупэбжьэнэу ар фежьэрэп, ащ пае ымакъэ Іоу пыхьэу, нэпсыр рилъэкІэхэу, Тхьэм елъэІоу тІысырэп, ыгу щышІэрэр, игумэкІыгьохэр, хэкІыпІэ зимыІэ чІыпІэ зэрифагьэр къизыІотыкІырэ гушыІэхэр, ары пакІошъ, шІу ылъэгъурэ хъулъфыгъэр ары зыфэгъэхьыгъэхэр:

Сыогупшысэ — Іэрам гъонлагъэу Къошыным итым Сыгу укъегъэкІы, Сыгу егъэузы. Къысэузыгъэр нэпцІым

Сэ къэсымы lopэр о къызэхэх (н. 63).

Нэпсыр цІыфым зэримылъэкІэхымэ, шъыпкъэ, ащ зыкІи къикІырэп ыгу мыузэу, мэузы, ау ар самбырэу ыкІи щэ-Іагъэ хэлъэу блэкІыгъэм ыгу фэузы, къыпшъхьамыпэжьынхэу къэгъагъэхэр гъонлагъэхэу, ахэм «псэ къапыбгъэкІэжьын плъэкІыщтэп — ар зыфэбгъэдэн плъэкІыщтыр мэкІз-макІзу маХъунэго Саидэрэ ащ игерой илыквыным ищынагъуи шъхьабзылъфыгъэмрэ ягупшысэквэзэхэшваквэ ащ фэдэ «хэквыпвэ» къывзэрыкво къыдилъытэрэп: илыквыным ищынагъуи шъхьащыт. Ыпэрэ мафэм ащ письмэ къывуквагъ зыгъэпсэфакво зыдэквогъагъэм нэвуасэ щыфэхъугъэ

Сыогупшысэ — макю тигъашіэ, Ау насыпынчъэхэр Мэхъух бэгъашіэ. Ізрам гъонлагъи Итэп къошыным, къошыным итэп — Боу нэкі сиуни (н. 63). Сыдым пае? Сыда пюмэ «Къошыни ащ итэп, боу нэкі сиуни».

Поэт ціэрыіохэр зэкъоныгъэм куоу хэгупшысыхьэхэу, ар къызыщызэхафырэ усэхэр атххэу бэрэ къыхэкіыгъ. Сэ къызэрэсшіошіырэмкіэ, Хъунэго Саидэ ытхыгъэ усэхэм зэкъоныгъэм икъэгъэлъэгъон философскэ лъэныкъуакіэхэр къызэіуахых, къин зылъэгъурэ зизэкъо ціыфым ыгу щышіэхэрэм ахэольагъох зэкіэ дунаир, планетэр гъунэнчъэу зэлъызыубытырэ зэкъоныгъэр ыкіи псэ апымытыжьэу зэкіэри хъунхэр.

Хъунэго Саидэ илирикэ акъылышІуагъэ зыхэлъ поэзие пшъхьапэм ытамэхэр «къыгокІагъэхэкІэ» енэгуягъо. Ар художественнэ лъэчІэ пытэм тегъэпсыкІыгъ ыкІи эстетическэу зыпкъ иуцуагъ.

Джаш фэдэу мы по прозэ гъэшІэгъони къыІэкІэкІыгъ, мырэущтэу къасІомэ сшІоигъуагъ — ямышІыкІэу, кІ у гъэпсыгъэу, зэрэтхыгъэ шыкіэмкіэ ыкіи имэхьанэ гъэпсыкІэкІэ психологическэу зэгъэпэшыгъэу. Ежьыр пштэмэ, ащ творческэ ІофшІэным ипсихологие куоу ыІэ къыригъэхьагь: «Творчествэм фэлэжьэрэ цІыфым къинышхоу телъымэ апэ итыр Тхьэм къыхилъхьэрэ ІэпэІэсэныгьэр зыщиухыщтыр зэримышІэрэр ары ыкІи ащ ищынагъо чіэкіышъурэп. Гупшысэрэ усакІом зэфихьысыжьызэ зылъыплъэгъэ щы-Іэныгъэм ишъотехьэ-шъотекІ, талантым фэукІочІыщтми, фэмыукІочІыщтми ымышІэу, джэнджэш хафэм имыжъошъхьал дэфэ (н. 175).

щыт. Ыпэрэ мафэм ащ письмэ къыІукІагъ зыгъэпсэфакІо зыдэкІогьагьэм нэІуасэ щыфэхъугьэ бзылъфыгъэм ыдэжь къикІэу. Еджэу зэІитхъыжьыным ычІыпіэкіэ (джары апэм зэришіын ыгу хэлъыгъэри), иІофшІапІэ чІэт сейфым ар делъхьэ. Къыдэхыжьыгъэн фае ар. Къыдихыжьыгь, ау етІани зэІитхъэу чІидзыжьырэп, иджыбэ релъхьэшъ, ядэжь къызыдехьы нахькіэ. Гъогоу къыкіугъэм ыгьэпшъыгьэу, зэрылъырэ унэм ит пІэм хэгьольхьагьэу егупшысэ. Зыпари ащ къемыхъулІагъэм мехфыр ижды едеф шь — деф къяхъулІэ, ау джары шъыпкъ хэгъэунэфыкІыгъэн фаер, апэу къызэрэпшІошІыщтым фэдэу, къызэрыкоу зэхэлъэп — ащ (хъулъфыгъэм) бзылъфыгъэу охътэ кlэкlыкlэ зыlукlэгъагъэр шІу ылъэгъугъэнкІи пшІэщтэп, ымылъэгъугъэнкІи хъун, ауми, нафэ зэрэхъугъэмкІэ, ежь бзылъфыгъэми ар шІу къылъэгъугъ. ЗэкІэ ахэр сэмэркъэу шъабэр кІэпхъагъэу сценэм къыщагъэлъагьозэ, геройхэр зэфэхьысыжь нэшхъэеу къызыфакіохэрэр ежьхэмкіэ мэхьанэшхо зиІэ горэ зэрэчІанагъэр ары. Икізухым зэкізми нафэ къафэхъурэр геройхэм агу икуупіэхэм нэрымыльэгьоу ащыхьушышІэхэрэр сэмэркъэум къызэрэтигъэлъэгъугъэр ары.

Ежь къыдыщыІэ цІыфхэм якъэгъэлъэгьонкІэ Хъунэго Саидэ ямышыкіэ екіоліэкіэ гъэшіэгъон, тхакІомкІэ лъэшэу Іэрыфэгъоу къыхихыгъ: ащ къызэрэтигъэлъэгъухэрэмкІэ, унагъо яІэми, ахэр загьорэ «ыбгьукІэ» дэхынхи алъэкlыщт, пкlэгъуалэм дихьыхыхэрэ «философхэри» къахэкІых («Сэра гукъао зимыІэр?»), зафэмыІажэу аІэкІэшІагьэхэр къыраухыинхэм пае тельхьапіз зэфэшьхьафхэр къэзыугупшысыхэрэми уарихьыліэщт, гумэкіи, гупшыси апымыльэу, чэфэу уахьтэр зыгьакІохэрэри ахэтых. («Тэтыер на-игеройхэм агу изытет, япсихологие зэхьокІыгьэ зэрэхьухэрэм якъэгъэлъэгъонкІэ «Нысэ» зыцІыкІум мыщ дэжьым философие мэхьанэ иІэу мэхъу: ным ыкъо закъо зыми фыщимыгъакlэу, зыхэт кlалэхэм щыгъынкІэ аримыгъэхъуапсэу ыпІугь, ригьэджагь, чэщи мафи имы роф ыш разэ унэшхо аригъэшІыгъ, темыукІытыхьэу нысэр къызэращэн унэ кlалэм иІэным пае. ЫшІэрэ пшъашъэхэр зэкІэ зэпэкІигъэкІэу ныр ахэдагь, ау нысэкІэ къыфащэнэу зифэшъуашэ ахилъэгъуагъэп. Джы мары — итальянк! Ным ыгу щышІагъэр къиІотыкІыгъуай. ЧІыпІэ зэжъоу зэрыфагъэм хэкІыпІэ имыІэу ным апэм къышюшыштыгъэми. хэта ежь фэшъхьафэу итальянкэ нысэ зиІэр, сэрымэ сиІэ хъущт. Зэхъырэхъышэщтыгъэхэр тхьамык агъохэр къышІошІыхэ къодыеу щытыгъэми, ахэр щигъэзыехэу, джащ фэдэ шъыпкъэу телъхьэпІэ «цыхьэшІэгъухэр» джы ащ къегъэуцух: «Зэхэубытагьэу штагьэхэмэ, зэкІэми анахь къин сэ къысщыхъущтми, сягоонышъ сщы Іэщт, а Іэбжъанэхэр зэщахъохэзэ, къысэрыгущыІэхэзэ, къыздэхьащхыхэзэ агу жьы дэсымыгъэкІыным пае». Сэмэркъэу ІудэнакІэм пышІагьэу мыщ ностејшест неш фијр мисжед щытэльэгъу, ау герой бзылъфыгъэм ыгу щышІэрэр ежь блэкІзу нэмыкІхэм алъыІэсырэп. Сюжетым шъхьэихыгьэ игьэ-

кІотыгъэу иІэмрэ ащ щыщы хъугъэ геройхэмрэ зыкІи ямыом) дејхича «ажојефис» еспихп нологыр) иІэпыІэгъоу Хъунэго Саидэ цыфмэ яшэн-зекіуакіэхэу лъэныкъуабэкІэ къэгъэшъыпкъагъэхэр къытегъэлъэгъух ыкІи ащкІэ «романым иконспект», «роман цІыкІум» ижанрэу ямышІыкІзу гъэпсыгъэр тапашъхьэ къырелъхьэ. Джыри хэгъэунэфыкІыгъэн фае поэтессэм ипрозэ ехьылІагьэу: ащ хэплъэгьоштхэп «къэтхыхьан» кІыхьэхэри, хъугъэ-шІагъэхэр зышырекіокіырэ чіыпіэхэри. поэтическэ плъышъохэри, ары пакіошъ, яшіэ хэлъэу «гъэпсы-

Къэралыгъо органхэмрэ учреждениехэмрэ япащэхэм Урысые Федерацием и Президент иприемнэу Адыгэ Республикэм щыІэм 2014-рэ илъэсым иапэрэ илъэсныкъо цІыфхэр зэрэрагъэблэгъэщтхэмкІэ графикыр

Ылъэкъуаці, ыці, ятаці	ІэнатІэр	1		Мазэхэмрэ III	IV	V	VI	_
АВЕРИН Александр Владимир ыкъор	Адыгэ Республикэм идзэ комиссар		26 сыхь. 14.30-м къыщегъэжьагъэу сыхь. 17.30-м нэс	***	,,			
БАСОВ Николай Анатолий ыкъор	Урысые Федерацием ошіэ-дэмышіэ іофхэмкіэ и Министерствэ Адыгэ Республикэмкіэ и Гъэіорышіэпіэ шъхьаіэ ипащэ ипшъэрылъхэр зыгъэцакіэрэр		03.43				4 сыхь. 14.30-м къыщегъэжьагъэу сыхь. 17.30-м нэс	
ГЛУЩЕНКО Александр Павел ыкъор	Урысые Федерацием и Следственнэ комитет Адыгэ РеспубликэмкІэ иследственнэ гъэlорышlaпІэ ипащ	29 сыхь. 14.30-м къыщегъэжьагъэу сыхь. 17.30-м нэс						
АВГОРОДНИЙ Сергей Александр ыкъор	Щэфакіохэм яфитыныгьэхэр къызэрагъэгъунэрэм гъунэ лъызыфырэ Федеральнэ къулыкъум Адыгэ Республикэмкіэ и Гъэіорышіапіэ ипащ				2 сыхь. 14.30-м къыщегъэжьагъэу сыхь. 17.30-м нэс			
ЗАЕВ Юрий Юрий ыкъор	Пщыныжьхэр языгъэхьырэ Федеральнэ къулыкъум Адыгэ Республикэмкіэ и Гъэlорышіапіэ ипащ			26 сыхь. 14.30-м къыщегъэжьагъэу сыхь. 17.30-м нэс				
КОРИНЕВИЧ Ленина Аркадий ыпхъур	Адыгэ Республикэм чІычІэгъ байныгъэхэм ягъэфедэнкІэ и ГъэІорышІапІэ ипащ	15 сыхь. 14.30-м къыщегъэжьагъэу сыхь. 17.30-м нэс						
КУБЭЩЫЧ Аслъан Къэплъан ыкъор	Федеральнэ антимонопольнэ къулыкъум Адыгэ Республикэмкіэ и ГъэІорышІапіэ ипащ					14 сыхь. 14.30-м къыщегъэжьагъэу сыхь. 17.30-м нэс		
КЪУЛЭ Аскэрбый Кьаджыбэчыр ыкъор	Урысые Федерацием пенсиехэмкіэ и Фонд Адыгэ Республикэмкіэ и Къутамэ ипащ		12 сыхь. 14.30-м къыщегъэжьагъэу сыхь. 17.30-м нэс					
КУРЫЖЪО Светлан Юрэ ыпхъур	Къэралыгъо статистикэмкІэ Федеральнэ къулыкъум Адыгэ РеспубликэмкІэ ичІыпІэ къутамэ ипащ	22 сыхь. 14.30-м къыщегъэжьагъэу сыхь. 17.30-м нэс						
ЛАФЫШЪ Мухьамэд Адэлджэрый ыкъор	Урысые Федерацием социальнэ страхованиемкіэ и Фонд Адыгэ Республикэмкіэ икъутамэ ипащ		19 сыхь. 14.30-м къыщегъэжьагъэу сыхь. 17.30-м нэс					
МАТВЕЕВА Еленэ Иван ыпхъур	Федеральнэ хэбзэlахь къулыкъум Адыгэ Республикэмкlэ и Гъэlорышlaпlэ ипащ					28 сыхь. 14.30-м къыщегъэжьагъэу сыхь. 17.30-м нэс		
МЕДВЕДЕВА Нэфсэт Нурбый ыпхъур	Къэралыгъо мылъкур зыгъэзекІорэ Федеральнэ агентствэм Адыгэ РеспубликэмкІэ ичІыпІэ гъэІорышІапІэ ипащ						11 сыхь. 14.30-м къыщегъэжьагъэу сыхь. 17.30-м нэс	
МИГИДЮК Владимир Александр ыкъор	Хьыкум приставхэм я Федеральнэ къулыкъу Адыгэ РеспубликэмкІэ и ГъэІорышІапІэ ипащэ ипшъэрылъхэр зыгъэцакІэрэр			5 сыхь. 14.30-м къыщегъэжьагъэу сыхь. 17.30-м нэс				
НИКИФОРОВА Маринэ Иван ыпхъур	Къэралыгъо регистрациемкіэ, кадастрэмкіэ ыкіи картографиемкіэ Федеральнэ къулыкъум Адыгэ Республикэмкіэ и Гъэіорышіапіэ ипащ			19 сыхь. 14.30-м къыщегъэжьагъэу сыхь. 17.30-м нэс				
ОГАНЕСЯН Борис Григорий ыкъор	Мыекъопэ гарнизоным идзэ прокурор		5 сыхь. 14.30-м къыщегъэжьагъэу сыхь. 17.30-м нэс					
ПАНТЕЛЕЕВ Александр Петр ыкъор	Кощын ІофхэмкІэ Федеральнэ къулыкъум Адыгэ РеспубликэмкІэ и Къутамэ ипащ						25 сыхь. 14.30-м къыщегъэжьагъэу сыхь. 17.30-м нэс	
ПОСЛОВСКИЙ Василий Митрофан ыкъор	Адыгэ Республикэм ипрокурор						18 сыхь. 14.30-м къыщегъэжьагъэу сыхь. 17.30-м нэс	
РАДЧЕНКО Александр Александр ыкъор	Урысые Федерацием юстициемкіэ и Мини- стерствэ Адыгэ Республикэмкіэ и Гъэlорышlaпіэ ипащ				16 сыхь. 14.30-м къыщегъэжьагъэу сыхь. 17.30-м нэс			
РЕЧИЦКИЙ Александр Георгий ыкъор	Адыгэ Республикэм хэгъэгу кloцl loфхэмкlэ иминистр				9 сыхь. 14.30-м къыщегъэжьагъэу сыхь. 17.30-м нэс			_
СЕЛЕЗНЕВ Олег Виктор ыкъор	Щынэгъончъагъэмкіэ Федеральнэ къулыкъум Адыгэ Республикэмкіэ и Гъэіорышіапіэ ипащ					7 сыхь. 14.30-м къыщегъэжьагъэу сыхь. 17.30-м нэс		-
СИХЪУ Русет Рэщыдэ ыпхъур	ІофшІэнымкІэ Къэралыгъо инспекциеу Адыгэ Республикэм щыІэм ипащ				_	21 сыхь. 14.30-м къыщегъэжьагъэу сыхь. 17.30-м нэс		- Сыд
ХЬАКУРЫНЭ Галия Абдул ыпхъур	Федеральнэ къэралыгъо учреждениеу «Меди- кэ-социальнэ экспертизэмкІэ бюро шъхьаІэу Адыгэ Республикэм щыІэм» ипащ				23 сыхь. 14.30-м къыщегъэжьагъэу сыхь. 17.30-м нэс		п у	э е тхы штагы асэ їэн
ХЪОКІО Аюб Хьазрэт ыкъор	Федеральнэ къэралыгъо бюджет учреждениеу «Къэралыгъо регистрациемкіэ, кадастрэмкіэ ыкіи картографиемкіэ Федеральнэ къулыкъум и Федеральнэ кадастрэ палатэ» Адыгэ Республикэмкіэ икъутамэ ипащ			12 сыхь. 14.30-м къыщегъэжьагъэу сыхь. 17.30-м нэс			з ш х: А	екіокі: іанэ эплъэг щ фэд
ШЫМЫГЪЭХЪУ Айтэч	Псауныгъэм икъэухъумэн гъунэ лъызыфырэ Федеральнэ къулыкъум Адыгэ Республикэмкіэ ичіыпіэ къутамэ ипащ				30 сыхь. 14.30-м къыщегъэжьагъэу		Х	этыр эжъэу

ИСКУССТВЭР — ТИБАИНЫГЪ

Уасэу къафашІырэм уегъэгушхо

Нафэу къэзыгъэлъэгъорэ искусствэхэмкіэ шъолъыр зэнэкъокъоу «Биеннале-2013»-рэ зыфиюрэр Краснодар щыкіуагъ. Адыгэ Республикэмрэ Краснодар краимрэ ясурэтышіхэм яюфшіэгъэ 400 фэдиз зэнэкъокъум къырахьыліагъ. Дэгъухэм анахь дэгъужьхэр жюрим къыхихыгъэх.

— Илъэс 19-м къыщыублагъэу 85-м нэс зыныбжьхэр зэнэкъокъум хэлэжьагъэх, — къытиlуагъ Адыгэ Республикэм исурэтышlхэм я Союз итхьаматэу Хъуажъ Рэмэзан. — Адыгеим исурэтышl 19-мэ яlофшlэгъэ 38-рэ къагъэлъэгъуагъ. Хагъэунэфыкlырэ чlыпlи 8 тисурэтышlхэм къафагъэшъошагъ.

Адыгеим щыціэрыю сурэтышіэу

апэрэ чІыпІэр къыдихыгъ. Къушъхьэу Фыщт, цІыфым игупшысэхэм афэгъэхьыгъэхэм осэ ин зэхэщакІохэм къафашІыгъ. Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо шІухьафтын къызыфагъэшъошагъэу Гъогунэкъо Мухьарбый гобеленымкІэ апэрэ чІыпІэр къыхьыгъ. «Зэкъошныгъ» иІофшІагъэ ар зэреджагъэр. Адыгеим щыпсэурэ Абрэдж Гощэфыжьрэ Краснодар краим щыщ Юлия Поповамрэ М. Гъогунэкъор зыхэтыгьэ купым я 3-рэ чІыпІэхэр къыщахьыгъэх. Урысыем инароднэ сурэтышІэу Къат Теуцожь графикэмкІэ я 2-рэ чІыпІэр къыдихыгъ. Т. Вагановамрэ А. Лынникрэ я 3-рэ хъугъэх. Олимпиадэ джэгунхэм афэгъэхьыгъэ сурэтхэр гъэшІэгъонэу зыгъэпсыгъэхэм ащыщых Тыгъужъ Руслъанрэ Елена Абакумовамрэ. Тисурэтышіхэм яіофшІагьэхэр зэхэщакІомэ къыхагьэщыгъэх, хэушъхьафыкІыгъэ шІухьафтынхэр къафашІыгъэх.

Бырсыр Абдулахь живописымкІэ

Жюрим нэбгырэ 16 хэтыгъ. Адыгэ Республикэм илІыкІохэу Хъуажъ Рэмэзан, Къонэ Аслъан,

Лэупэкіэ Нурбый, Къуекъо Марыет, Ирина Бердихинар жюрим хагъэхьагъэх. Краснодар краим культурэмкіэ иминистрэу Р. Солянинар Адыгеим исурэтышіхэм, жюрим хадзыгъэхэм зэрафэразэр зэхахьэм къыщијуагъ, Щытхъу тхылъэу тиреспубликэ культурэмкіэ и Министерствэ къыфигъэшъошагъэм къыщею тисурэтышіхэм шіэныгъэ куухэр зэнэкъокъум къызэрэщагъэлъэгъуагъэр.

— Я 11-у зэхащэгъэ зэнэкъокъум 2009-рэ илъэсым къыщыублагъэу тыхэлажьэ, — къеlуатэ Адыгэ Республикэм культурэмкlэ и Министерствэ иотдел ипащэу, зэхэщэкlо купым хэтэу, Адыгеим культурэмкlэ изаслуженнэ Іофышізу Шәуджән Бәлә. — Зәгъунәгъу шъолъырхәм ащ фәдә къэгъәлъэгъонхәр непә ящыкlагъэх. Лъэшәу тигуапәу къыхәтәгъэщы тиреспубликә исурәтышlхәм сәнаущыгъәу ахэлъыр зәнәкъокъум къыщагъэлъэгъон зәралъәкlыгъәр.

— Бысымхэр, зэхэщакlохэр дэгъоу къытпэгъокlыгъэх, лъытэныгъэ къытфашlыгъ, тагъэшlуагъ, — къытфеlуатэ тисурэтышl цlэрыloy Гъогунэкъо Мухьарбый. — Тигуапэу джыри къэгъэлъэгъонхэм тахэлэжьэщт.

Сурэтхэмм арытхэр: Тыгъужъ Руслъан, Къуекъо Марыет, Хъуажъ Рэмэзан сурэтхэм атегущыlэх; Шэуджэн Бэл.

Зэхэзыщагьэр ыкІи къыдэзыгъэкІырэр:

Адыгэ Республикэм льэпкь ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адыряІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэщыІэр:

385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр: приемнэр:

52-16-79, редактор шъхьаІэм иапэрэ гуадзэр:

52-49-44, редактор гуадзэрпшъэдэк Іыжь зыхьырэ секретарыр: 52-16-77.

E-mail: adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьаты-

Урысые Федерацием хэутын ІофхэмкІэ, телерадиокъэтын-хэмкІэ ыкІи зэлъы-ІэсыкІэ амалхэмкІэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чІыпІэ гъэІорышІапІ, зэраушыхьатыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

> Пчъагъэр 4000 Индексхэр 52161 52162 Зак. 77

Хэутыным узщыкІэтхэнэу щыт уахътэр Сыхьатыр 18.00 ЗыщыкІэтхэгъэхэ уахътэр Сыхьатыр 18.00

> Редактор шъхьа Гэр

Дэрбэ Тимур

Редактор шъхьа Іэм иапэрэ гуадзэр

МэщлІэкъо Саид

ПштэдэкІыжь зыхьырэ секретарыр НэпшІэкъуй Заур

олимпиадэ джэгунхэм япэгъокі

Шъачэ кlонхэу загъэхьазыры

Адыгэ къэралыгъо университетым илъэпкъ ансамблэу «Нартыр» Олимпиадэ джэгунхэу Шъачэ щыкІощтхэм ахэлэжьэнэу зегъэхьазыры.

«Нартым» ихудожественнэ пащэу, Адыгэ Республикэм культурэмкіэ изаслуженнэ Іофышізу Шагудж Казбек тызэрэщигъэгъозагъзу, культурэм фэгъэхьыгъэ Іофыгъохэм ансамблэр къащышъощт, орэд къэзыіощтхэри купым хэтых. Адыгэ шъуашэм, адыгэ быракъым яхьыліэгъэ къэбархэр Олимпиадэм ихьакіэхэм къафаіотэщтых.

Сурэтым итхэр: ансамблэу «Нартым» хэтхэр.

БАСКЕТБОЛ. АПШЪЭРЭ КУПЭУ «Б»-р

Бысымхэм ахьыгъ

«Эльбрус» Щэрджэскъал — «Динамо-МГТУ» Мыекъуапэ — 80:69 (16:26, 26:16, 18:14, 20:13).

Щылэ мазэм и 14-м Щэрджэскъалэ щызэдеКомандэхэр ятІонэрэу тыгъуасэ Щэрджэскъалэ щызэІукІагъэх.

Нэкіубгъор зыгъэхьазырыгъэр ЕМТІЫЛЪ Нурбый.

АТЛЕТИКЭ ОНТЭГЪУР. АДЫГЕИМ ИЗЭНЭКЪОКЪУ

Батырхэм кіуачіэр апсыхьэ Ятіонэрэ ыкіи ян

Адыгэ Республикэм атлетикэ онтэгъумкіэ изэнэкъокъоу Мыекъуапэ щыкіуагъэм хъулъфыгъэхэм яспорт ухьазырыныгъэ къыщагъэлъэгъуагъ. Тикъуаджэхэм ащыпсэурэ батырхэм яіэпэіэсэныгъэ зэрэхагъахъорэр зэіукіэгъухэм къахэщыгъ.

Яонтэгъугъэхэм ялъытыгъэу апэрэ чІыпІэхэр къыдэзыхыгъэхэм шъуащытэгъэгъуазэ.

Цышэ Мурат, кг 62-рэ, тренерыр Нэгьой Мурат, Чэужъ Амин, кг 56-рэ, тренерыр Шъэожъ Мурадин, Кобэщыч Аслъан, кг 69-рэ, пащэр Уджыхъу Мэдин, Руднев Алексей, кг 77-рэ, зыгъасэрэр Шъаукъо Индар, Къумыкъу Аслъан, кг 85-рэ, Шхончыбэшіэ Заур, кг 105-рэ, тренерыр Чэмбэхъу Анзор, Горлов Александр, кг 94-рэ, зыгъасэрэр Роман Казаков, Ермилов Игорь, кг 105-м къехъу, пащэр Виктор Воронов.

ЯтІонэрэ ыкіи ящэнэрэ чіыпіэхэр къыдэзыхыгъэмэ ащыщых Ліышэ Аскэр, кг 77-рэ, Сидэ Заур, кг 85-рэ, Щэшіэ Долэт, кг 94-рэ. Къэзэнч Юрэ, Шхончыбэшіэ Руслъан, Дышъэкі Налбый, нэмыкіхэми хагъэунэфыкіырэ чіыпіэхэр афагъэшъошагъэх.

Атлетикэ онтэгъумкіэ Адыгэ Республикэм икіэлэціыкіу-ныбжызкіэ спорт еджапіэ идиректорэу, РСФСР-м изаслуженнэ тренерэу Хъуажъ Мэджыдэ къызэрэтиіуагъэу, илъэсэу икіыгъэм зэнэкъокъу макіэп зэхащагъэр. Ныбжыкіэхэм кіуачіэр апсыхьаным фэші къоджэ спортым зыкъегъэіэтыгъэным нахь пылъыщтых.

Дунаим атлетикэ онтэгъумкіэ ичемпионэу, СССР-м спортымкіэ изаслуженнэ мастерэу Сергей Полторацкэр, Урысыем изаслуженнэ тренерэу Евгений Руденкэр, РСФСР-м изаслуженнэ тренерэу Хъуажъ Мэджыд, нэмыкіхэри хагъэунэфыкіырэ чіыпіэхэр къыдэзыхыгъэмэ афэгушіуагъэх, шіухьафтынхэр афашіыгъэх.

Сурэтыр зэнэкъокъум къыщыты-